

Міністерство освіти і науки України

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

Факультет соціальних наук та соціальних технологій

Кафедра політології

Бакалаврська робота

Освітній ступінь – бакалавр

На тему: **«ВИКЛИКИ ТА СТРАТЕГІЧНІ ПЕРСПЕКТИВИ
УКРАЇНСЬКОГО ПРОЦЕСУ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ»**

Виконала: студентка 4-го року навчання
Спеціальності
052 Політологія
Кондратьєва Поліна Богданівна
Керівник: Гнатюк М.М
професор, доктор політичних наук

Рецензент _____

Бакалаврська робота захищена
З оцінкою _____
Секретар ЕК _____
« » _____ 20__ р.

Київ – 2024 р.

ВСТУП

1.ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОЦЕСУ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	6
1.1 Підходи до концептуалізації поняття «євроінтеграції».....	6
1.2 Механізми регулювання євроінтеграційного процесу.....	11
2.ДИНАМІКА РОЗВИТКУ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ: РЕТРОСПЕКТИВА ТА СУЧАСНІСТЬ.....	19
2.1 Процес зародження та закріплення євроінтеграційного курсу в Україні..	19
2.2 Динаміка розвитку суспільної підтримки процесу євроінтеграції.....	26
2.3 Реалізація завдань поставлених перед Україною для вступу до ЄС впродовж 2014 – 2021 років.....	28
2.4 Сучасні геополітичні виклики та їх вплив на євроінтеграційний процес України впродовж 2022 - 2024 років.....	40
3.СТРАТЕГІЧНІ ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНИ, ЯК КАНДИДАТА В ЧЛЕНИ ЄВРОСОЮЗУ.....	44
3.1 Пріоритетні напрями та ключові завдання євроінтеграційної політики в Україні.....	44
3.2 Потенціал та можливості України в контексті воєнної сучасності.....	49
ПІДСУМОК.....	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	54
АНОТАЦІЯ	

ВСТУП

Актуальність теми дослідження

З початку повномасштабного вторгнення росії на територію України питання міжнародного співробітництва набуло критичної необхідності. Україна подала заявку про вступ до Європейського Союзу за прискореною процедурою та невдовзі здобула статус країни-кандидата.¹ Цей етап в історії нашої держави, як відкрив для неї додаткові можливості, так і створив нові виклики. Невдовзі для воюючої держави – України, виникло нелегке завдання пришвидшено адаптувати державні процеси, інститути, законодавство до стандартів Європейського Союзу. Таким чином, український процес євроінтеграції став нелегким, але водночас цікавим для розгляду майбутньої перспективи процесом. Постає питання чи перевищує кількість стратегічних перспектив та переваг євроінтеграційного процесу кількість викликів та проблем для воюючої держави, та чи здатна Україна у воєнний час подолати цю кількість викликів. Прагнення України до євроінтеграції має тривалу історію, тож описаний вище перебіг подій можливо назвати безпрецедентною можливістю реалізувати це прагнення, незважаючи на війну. Зіставлення викликів, створених умовами воєнного стану, та перспектив, які відкриваються внаслідок розбудови співробітництва України з ЄС, дозволяє об'єктивно оцінити значення процесу євроінтеграції для майбутнього нашої держави. Крім того, такий аналіз сприяє визначенню потенційних геополітичних наслідків, які прямо чи опосередковано впливатимуть на позиції України на міжнародній арені.

Об'єкт дослідження: Багатоаспектний процес євроінтеграції України, що охоплює політичні, економічні, правові, інституційні та суспільні виміри

¹ Україна отримала статус кандидата на членство в ЄС. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-otrimala-status-kandidata-na-chlenstvo-v-yes#:~:text=> .

зближення з Європейським Союзом і спрямований на майбутнє повноправне членство в об'єднанні.

Предмет дослідження: Заходи з імплементації положень та виконання завдань, визначених Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, а також результати співробітництва в рамках Самітів Україна-ЄС.

Мета дослідження: З'ясувати вплив результату роботи з виконання завдань поставлених Угодою про асоціацію з ЄС, та української співпраці з ЄС на появу потенційних перспектив для України у процесі вступу до ЄС.

Завдання:

1) виявити підходи до концептуалізації поняття євроінтеграції та виокремити механізми її регулювання,

2) прослідкувати процес становлення євроінтеграційного напрямку як зовнішньополітичної цілі та оцінити настрої громадян України щодо такого становлення,

3) оцінити ефективність виконання Україною завдань поставлених Угодою про асоціацію з ЄС та ефективність проєктів співпраці з ЄС впродовж 2014 – 2021 років,

4) виявити ключові геополітичні виклики періоду 2022-2024 років та оцінити їх вплив на розвиток євроінтеграційного курсу України,

5) виокремити ключові завдання євроінтеграційної політики в Україні в період від 2022 – дотепер, та оцінити динаміку їх виконання.

6) оцінити потенціал та можливості розвитку України в євроінтеграційному напрямі, зважаючи на воєнну сучасність.

Методи дослідження: Для дослідження викликів та стратегічних перспектив українського процесу євроінтеграції у роботі застосовано комбінацію кількох методологічних підходів. По-перше, робота передбачає

ґрунтовний аналіз документів, а саме офіційних документів ЄС, українського законодавства, угод між Україною та ЄС, та офіційних звітів, що дозволяє комплексно вивчити правову, нормативну базу євроінтеграційного процесу, виявити ключові зобов'язання, вимоги та орієнтири для України. У даній роботі також використано «контент-аналіз» виступів політичних лідерів, урядовців, представників експертного середовища, який допоміг ідентифікувати основні проблемні питання, виклики та бар'єри на шляху євроінтеграції, а також можливі підходи до їх подолання.

Структура та обсяг (у сторінках) кваліфікаційної роботи: Робота складається зі вступу, трьох розділів, що включають до себе 8 підрозділів, підсумку та списку використаних джерел. Обсяг роботи – 60 сторінок.

1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОЦЕСУ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

1.1 Підходи до концептуалізації поняття «євроінтеграції»

Процес європейської інтеграції займає ключове місце у творенні міжнародної політики ще з моменту прийняття до Європейського Союзу (далі – ЄС, Євросоюз) перших країн у 1995 році.² Адже ЄС забезпечує об'єднання Європейських держав та створення одного з найсильніших геополітичних гравців на міжнародній арені, зокрема і через економічну позицію, на формування якої, в тому числі, впливає підтримання єдиного внутрішнього ринку, створення спільної валюти, вільного торгівельного простору та застосування інших економічних інструментів. Проте, ключовим аспектом виступає слово «єдність», а якщо точніше, словосполучення «об'єднання сили», на якому й побудована основна ідея інтеграції в ЄС.

Поняття інтеграції має різні теорії та концепти, але найчастіше виокремлюють такі як: функціоналізм, неофункціоналізм, федералізм, неофедералізм, інституціоналізм та інтерговерменталізм.

Теорії федералізму та неофедералізму є одними із ключових концептуальних підходів, що дозволяють осмислити процес європейської інтеграції. Хоча Європейський Союз офіційно не має федеративного устрою, проте декілька ключових принципів федералізму знайшли своє втілення в його інституційній структурі, зокрема, у ідеях про автономію держав-членів, але їх активній участі в ухваленні спільних рішень, функціонування єдиної валюти, відсутності кордонів і т.д.³

² Європейський Союз - European integration portal. European integration portal. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/european-union/>

³ Вонсович, С. Концепт «євроінтеграція»: історико-політологічний дискурс. НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ «ПОЛІТИКУС» (ст. 35). DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2022-spec.5>

Сутність федералістського підходу полягає в уявленні про кінцеву мету європейської інтеграції - формування стійкої наднаціональної структури, заснованої на взаємовигідній співпраці та розподілі відповідальності між державами-членами. Прихильники федералізму, серед яких Ж. Монне, П. Дюкло та А. Спінеллі, визначають метою інтеграції створення справжнього союзу народів Європи у єдиному політичному просторі. Водночас, деякі теоретики федералізму, наполягають, все ж, на тому, що поглиблення інтеграції має призвести до трансформації національних держав у повноцінний наднаціональний суб'єкт міжнародної політики.⁴ Тож федералістський та неофедералістський підходи у класичному розумінні хоч мають логічно схожий підхід до сучасного процесу євроінтеграції, але водночас суттєво відрізняються в аспекті збереження автономії держав-членів. Якщо федералістський підхід мав би на меті трансформацію держав в повноцінний суб'єкт, то ЄС визнає національні особливості кожної держави – члена та характеризується, коаліційним об'єднанням. Найяскравішу відмінність можна простежити дізнавшись слоган ЄС, який якраз і акцентує увагу на врахуванні та збереженні цих національних особливостей – «*United in diversity*» (у перекладі з англійської: *єдність у різноманітності*)⁵.

Функціоналізм та неофункціоналізм відрізняють між собою розумінням активної залученості у процеси наднаціональних інститутів. Якщо функціоналізм фокусується переважно на технічній та економічній інтеграції, то неофункціоналізм наголошує на важливості активної участі акторів у процесі поглиблення інтеграції.

Цікаво, що неофункціоналізм являє собою пояснення механізмів європейської інтеграції, який набув поширення в 1950-1960-х роках.

⁴ Вонсович, С. Концепт «євроінтеграція»: історико-політологічний дискурс. НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ «ПОЛІТИКУС» (ст. 35). DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2022-spec.5>

⁵ EU motto | European Union. European Union. URL: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/symbols/eu-motto_en

Ключовим представником цієї теорії вважається Ернст Хаас, який і розробив її основні положення.⁶ Неофункціоналізм полягає в тому, що співпраця в конкретних секторах економічної політики поступово призводить до поглиблення загальної економічної інтеграції в Європі, а згодом і до ширшої політичної інтеграції. Це явище має назву "spillover" (з англійської: перетікання). За теорією Хааса подібне перетікання має, в основному, три види: функціональний, географічний та політичний.⁷ Функціональний аспект "перетікання" – основний, так як полягає в тому, що співпраця у певній конкретній сфері політики закономірно зумовлює необхідність подальшої інтеграції в суміжних сферах. Політичний аспект же пов'язаний зі зміною очікувань та поведінки суспільства, яка відбувається під впливом нових політик, які запроваджуються на загальноєвропейському рівні, що, у свою чергу, створює додатковий політичний імпульс для поглиблення інтеграції. Так зване, "географічне перетікання" полягає в тому, що сам факт існування та розвитку Європейського Союзу у спільному географічному положенні спонукає країни, не охоплені інтеграційними процесами, до прагнення приєднатися до нього.⁸

Інтерговернменталізм акцентує на ключовій ролі держав у процесі європейської інтеграції, де навіть попри делегування частини суверенітету на наднаціональний рівень, держави-члени насправді посилюються в результаті інтеграційних процесів, оскільки в певних сферах їм вигідно об'єднувати свої повноваження. На відміну від класичного інтерговернменталізму, його ліберальна версія хоч і виходить з ключової ролі національних урядів, але додатково враховує модель ліберальної теорії, а саме переговорної сили держав (угоди й поступки є важливими у процесі

⁶ Theories of European Integration. Civitas: Institute for the Study of Civil Society. URL: <https://www.civitas.org.uk/eu-facts/eu-overview/theories-of-european-integration/>

⁷ [6]

⁸ [6]

інтеграції). Відповідно, уряди мають чітке уявлення про свої інтереси і відстоюють їх у переговорах з іншими державами-членами.⁹

Концептуальні моделі євроінтеграції включають ще дві надважливі концепції – інституціоналізм та сучасну концепцію багаторівневого врядування.

Модель інституціоналізму надає процесу євроінтеграції інституційної важливості, а отже визначає інституції ключовими її суб'єктами. Хоча модель інституціоналізму має різні кути сприйняття та трактування, основна призма дослідження жаги до інтеграції в ЄС сприймається саме через важливість інституцій. Таким чином, можемо виокремити три основні підходи інституціоналізму – раціональний, соціологічний та історичний. Раціональний підхід полягає у визначенні змін в інституційному середовищі, що впливають на думку об'єкта (в нашому випадку країни – кандидата) та спонукають до євроінтеграції. Така модель полягає у раціональному визначенні динаміки змін в інституційних правилах, які впливають на визначення уподобань об'єктів євроінтеграції. Соціологічний аспект базується на поняттях соціалізації об'єкта між інституційних норм та загальних правил. Такий підхід досліджує формування об'єкта крізь призму інституційних закономірностей. Отже, соціологічна модель має на меті пояснити як та чи інша модель комунікації, соціалізації та відмінності культурних середовищ впливає на формування інституційних вподобань об'єктів. Історичний інституціоналізм насамперед передбачає визначення процесу впливу інституційних рішень минулого на перебіг подій теперішнього. Особливість цього підходу полягає у тому, що він визначає залежність від прийнятих рішень та обраного шляху, що суттєво впливає на перебіг подій сьогодні.

⁹ Вонсович, С. Концепт «євроінтеграція»: історико-політологічний дискурс. НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ «ПОЛІТИКУС» (ст. 36). URL: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2022-spec.5>

Звичайно, з плином часу виникає все більше концепцій, що за однією тільки подібною темою виявляється можливим написати окрему роботу, але важливо виокремити лише основні концептуальні підходи за використання яких вдасться повною мірою дослідити процес євроінтеграції в Україні. Через поширення використання плюралістських ідей у формуванні демократичних політик світу у 21 сторіччі, одним з найсучасніших концептуальних підходів можна виокремити саме багаторівневе врядування. Його суть полягає у дослідженні функціонування політичних систем з урахуванням все більшої децентралізації та розпорошення повноважень. Формування політики, в тому числі інтеграційної, в ЄС - це динамічний, мінливий процес, в якому задіяно безліч суб'єктів, що репрезентують різні інститути врядування в Європі. Саме ця багатовекторність інтеграційних процесів ставить під сумнів спрощені теоретичні моделі європейської інтеграції, які нехтують різноманіттям залучених суб'єктів.¹⁰

¹⁰ Theories of European Integration. Civitas: Institute for the Study of Civil Society.
<https://www.civitas.org.uk/eu-facts/eu-overview/theories-of-european-integration/>

1.2 Механізми регулювання розширення ЄС за рахунок євроінтеграції

Історично так склалося, що поняття європейської інтеграції виникло ще до створення механізму прийняття нових держав членів до ЄС у сучасному вигляді, та й в цілому до створення ЄС як такого.

*"Europe will not be made all at once, or according to a single plan. It will be built through concrete achievements which first create a de facto solidarity."*¹¹

Цьому процесу передувало насамперед створення Союзу вугілля та сталі у 1951 році шістьма країнами – засновницями: Бельгією, Францією, Німеччиною, Італією, Люксембургом та Нідерландами, яке і поклало початок поняттю євроінтеграції.¹² На цьому етапі інтеграція була частковою, а саме у сфері вугілля та сталі, про що й свідчить назва. Через тогочасну стратегічну важливість цих сфер союз мав й справді вагоме значення для міжнародного співробітництва. Через успіх такої співпраці інтеграція поступово розширювалась, таким чином виникли «Євроатом», Європейське економічне співтовариство та пізніше ЄС. Вивчаючи питання становлення та успіху часткової інтеграції, а пізніше і повної інтеграції в сучасний ЄС, можна дійти висновку, що співпраця у різних вагомих сферах, таких як вугільна та сталева промисловість, чи економічна сфера в цілому, зменшувала б ризики виникнення конфліктів. По – перше, тісна співпраця створювала економічно вигідне положення для усіх країн-учасників союзу тим, що посилювала потужність сфери, та, як наслідок створювало більше можливостей для торгівлі. По – друге, об'єднання країн у міцний союз збільшувало і політичну вагу таких співтовариств, що допомагало країнам ставати впливовішим «гравцем» на міжнародній арені. Тож напад чи інша агресія в сторону держав-членів союзу була би недоречною, виснажливою, та просто не вигідною як для агресора, так і для постраждалої країни.

¹¹ European Parliament. (2018, June 18). The historical development of European integration. FACT SHEETS ON THE EUROPEAN UNION. Ст. 5. URL:

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/PERI/2018/618969/IPOL_PERI\(2018\)618969_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/PERI/2018/618969/IPOL_PERI(2018)618969_EN.pdf)

¹² [5]

Вищенаведену інформацію можна вважати одним із найважливіших чинників розширення подібних союзів і до сьогодні. Беручи до уваги політику розширення сучасного Європейського Союзу, можемо припустити, що основними мотивами розширення для ЄС також є посилення безпечності європейського континенту, зокрема й через збільшення політичної ваги, так як чим більше країн-членів входять до союзу, тим вагоміший він стає на політичній арені. До того ж, один із ключових критеріїв приєднання до ЄС, демократичність, також підтверджує тезу про прагнення розширення безпеки на більші території. Такий критерій від ЄС сприяє поширенню демократичних цінностей, верховенства права, що в свою чергу, впливає на підвищення рівню безпеки та зменшення ризику агресії. Таким чином, чим більше країн матимуть бажання доєднатись до ЄС, тим більше територій стануть безпечнішими для світу, а отже зменшиться ризик агресії.

Як вже було зазначено, країна-кандидатка до вступу у ЄС може доєднатися тільки у випадку дотримання критеріїв, умов та вимог від Євросоюзу. Основна з яких регулюється Договором про Європейський Союз у статті 49¹³, яка визначає право будь-якої європейської країни, що поважає демократичні цінності та зобов'язується їх виконувати, подати заявку на вступ до ЄС. Більш детальні критерії містяться у, так званих, Копенгагенських критеріях. Важливо зазначити, що вищезазначені критерії були встановлені Європейською радою у 1993 році, у Копенгагені (від чого й пішла назва), а пізніше, на саміті у Мадриді були доповнені.¹⁴ Загалом, критерії стосуються трьох основних частин вимог: політичних, економічних, та пов'язаних з обов'язками членства. Політичні критерії передбачають стабільність та ефективне функціонування демократичної системи, дотримання принципів верховенства права, дотримання прав та

¹³ EUR-Lex - 12016M049 - EN - EUR-Lex. EUR-Lex – Access to European Union law . URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12016M049>.

¹⁴ Accession criteria (Copenhagen criteria) - EUR-Lex. EUR-Lex – Access to European Union law. URL: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/accession-criteria-copenhagen-criteria.html>.

основоположних свобод людини, та захист меншин. Економічні критерії покривають питання наявності функціонуючої ринкової економіки, її рівню, а також спроможності витримувати ринкову конкуренцію в рамках ЄС. Вимоги пов'язані ж з обов'язками членства передбачають здатність взяти на себе зобов'язання членства, включно з дотриманням цілей політичного, економічного та валютного союзів, та імплементацію «*acquis communautaire*» - законодавства ЄС. Окрім вимог та критеріїв Копенгагенський саміт 1993 року окреслив комплекс додаткових заходів економічного, фінансового, інституційного та технічного характеру для підготовки країн Центрально-Східної Європи до вступу в ЄС.¹⁵ Створення структурованих відносин з інституціями Євросоюзу, наприклад, передбачало налагодження посиленого багатостороннього діалогу. Для цього планувалося проводити зустрічі між Радою ЄС та всіма асоційованими країнами Центральної та Східної Європи для обговорення питань, що становлять спільний інтерес у сферах компетенції ЄС. Подібні зустрічі мали б консультативний характер для підготовки країн-кандидатів.¹⁶ Надання ж технічної та фінансової допомоги країнам-кандидатам мало здійснюватися передусім через програму PHARE. Частина її ресурсів могла спрямовуватися на фінансування великих інфраструктурних проектів за умови співфінансування з боку міжнародних фінустанов та бенефіціарів. Також передбачалося залучення Європейського інвестиційного банку для кредитування проектів транс'європейських мереж.¹⁷

Залучення країн-кандидатів до участі у програмах ЄС повинно було розширитися згідно з пропозиціями Єврокомісії до кінця 1993 року. Йшлося про відкриття для цих країн тих самих програм, у яких вже брали участь країни ЄАВТ.¹⁸ Зусилля щодо наближення (апроксимації) законодавства

¹⁵ PRESIDENCY CONCLUSIONS. Copenhagen European Council - 21-22 June 1993. URL: https://www.europarl.europa.eu/enlargement/ec/pdf/cop_en.pdf.

¹⁶ [9] – ст. 3

¹⁷ [9] – ст. 5

¹⁸ [9] – ст. 2

країн-кандидатів до права ЄС розглядалися як особливо важливі з погляду майбутнього членства. Основна увага приділялася гармонізації норм щодо конкуренції, державної допомоги, а також захисту прав працівників, навколишнього середовища та споживачів. Для сприяння цьому процесу передбачалося навчання посадовців з країн-кандидатів європейському праву та процедурам на базі мобілізації адміністративних ресурсів Комісії та держав-членів ЄС.¹⁹

Загалом, зважаючи на все вище викладене, політика ЄС щодо розширення ґрунтується на взаємовигідних як для країни-кандидата, так і для самого Євросоюзу умовах, і саме тому вона вважається успішною. Цитуючи президентку Єврокомісії Урсулу фон дер Ляєн: *«Розширення є життєво важливою політикою для Європейського Союзу. Довершення нашого Союзу – це поклик історії, природний горизонт нашого Союзу. Довершення нашого Союзу також має сильні економічні та геополітичні підстави. Попередні розширення продемонстрували величезні переваги як для країн, які вступають до ЄС, так і для Євросоюзу. Ми всі у виграші.»*²⁰ Стратегія ЄС щодо розширення базується на бажанні розширити зону миру, безпечності, та прогресивності, як і було зазначено вище. Впродовж років стратегія щодо розширення зазнавала змін через особливості кожної хвили приєднання, так, до прикладу, найбільша хвиля приєднання у 2004 потребувала ретельнішої уваги до запровадження законодавства ЄС, а саме не тільки питанню адаптації законодавства, але й його ефективним виконанням.²¹ Тож, не дивно, що наразі до розширення ЄС, з появою нових двох країн-кандидаток на членство, виникає безліч питань щодо оновлення стратегії розширення. Зокрема, вже було розроблено декілька нових моделей приєднання, серед яких, і така важлива нині для України модель, як «прискорене приєднання»

¹⁹ [9] – ст. 6

²⁰ У Пакеті щодо розширення 2023 року Єврокомісія рекомендувала розпочати переговори з Україною та Молдовою. EEAS. URL: <http://surl.li/tzxtk>

²¹ ЄС за три роки: країна, якій вдалося. LB.ua. URL: https://lb.ua/blog/oleksandr_vodennikov/583334_ies_tri_roki_kraina_yakiy_vdalosya.html.

(fast-track accession), або ж як його ще називають «приєднання через війну» (accession through war).²² Такий підхід передбачає більш швидкий процедурний шлях до приєднання через те, що держава-заявник може вести боротьбу за захист європейських цінностей. До того ж, підхід передбачає поступову інтеграцію в ЄС, та відтермінування менш важливих напрямків інтеграції на більш сприятливий час. У випадку із першим в історії застосуванням даної концепції, досвід показує, що ця концепція також застосовується як основна сфера впливу на агресора. Чим більші кроки Україна робить до приєднання в ЄС, тим більшим є сигнал та тиск для росії. З одного боку, таке зближення та концепція і справді допомагає з тиском проти держави-агресора, та спонукає європейців більше вмикатися у допомогу країні-кандидатці, та з іншого боку, не усі країни ЄС готові підтримати приєднання воюючої країни до ЄС. Можемо припустити, що повне приєднання України під час війни до ЄС могло би означати початок війни вже росія – ЄС, та значно повпливало би на політику ЄС у різних питаннях, в тому числі економічних.

Наступною концепцією, яка вже також має погоджене застосування до країн Західних Балкан, є концепція поступової інтеграції, а саме «інтеграції в декілька етапів». Такі етапи передбачають: початковий етап, проміжний етап, «нова держава-член», та повне членство в ЄС. Етапи відрізняються рівнем повноважень наданим країні – кандидатці. Якщо початковий та проміжний етапи, до прикладу, не надають право голосування у інституціях (лише спостереження для початкового, та виступ для проміжного), то наступні два етапи надають таку можливість. До того ж, важливо зазначити, що перші два етапи можливо назвати адаптаційними, або ж підготовчими, адже в рамках цих етапів відбувається виконання умов повного приєднання, до того ж ці етапи передбачають обмежене фінансування від ЄС (початковий

²² Європейська правда. Чотири нові концепції розширення ЄС: чи підходять вони Україні. Європейська правда. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2023/10/20/7171779/>

етап – 50%, проміжний – 75%).²³ Така модель надала би можливість як ЄС, так і країні-кандидатці, якомога плавніше, здійснити входження до ЄС: з боку Євросоюзу це можливість адаптувати процедурні рішення, зважаючи на особливості країни-кандидатки, а з боку держави, це додатковий час щоб адаптуватися до нових процесів.

Ще одна модель була запропонована Французько-Німецькою групою експертів та представлена у Раді з загальних справ – модель «чотирьох кіл» інтеграції. Така модель передбачає різні рівні інтеграції в ЄС, отже нова держава-член мала би право обрати свій рівень інтеграції до Євросоюзу. Ці чотири кола складаються з, так званих, концентричних кіл: внутрішнє коло, коло Євросоюзу, асоційоване членство, та Європейська політична спільнота (ЄПС).²⁴ Кожне з кіл має своє спрямування інтегрованості в ЄС, до прикладу, внутрішнє коло створює коло тісних зв'язків у окремих сферах (напр: вже існуючі Шенгенська зона, єврозона, оборонний союз PESCO), до того ж, сфери можуть мати зовсім різне спрямування (напр: у сфері податків, енергетики, тощо). Таке коло може нагадати найпершу форму інтеграції у вигляді Союзу вугілля та сталі. Коло Євросоюзу ж відповідає засадам стандартного приєднання до ЄС, у вигляді політичного союзу та дотримання базових засад його функціонування. Вартим уваги є коло асоційованого членства, яке є більше зовнішнім, аніж внутрішнім, так як воно дозволяє не сильно інтегруватися у ЄС. Така держава-член не матиме можливості представляти країну у Європарламенті, та Єврокомісії. До того ж, країна з таким статусом хоч і зможе робити внески до бюджету ЄС, але такі внески будуть меншими, ніж для повноправних членів (наприклад, для покриття загальних інституційних витрат), відповідно вони отримають обмежені переваги (відсутність доступу до фондів солідарності та аграрних фондів). Тим не менш, асоційований член матиме можливість виступу в Раді,

²³ [54]

²⁴ [54]

спільний внутрішній ринок, та повинен буде відповідати загальним засадам демократичності та верховенства права, що передбачає Договір про ЄС. Останнє коло, коло ЄПС, також відповідає засадам менш тісної співпраці, хоча сконцентроване більше на політичному союзництві. Це коло інтеграції засноване на принципах геополітичної близькості, що передбачає співпрацю у сферах взаємного зацікавлення країн. Однак, такий рівень інтеграції не передбачає прийняття та впровадження законодавства ЄС та доступу до вільного ринку.

До впровадження таких змін, стандартна процедура вступу була достатньо одноманітною, та не мала суттєвих відмінностей зважаючи на особливості країни-заявника на вступ, що можливо прослідкувати проаналізувавши стандартну процедуру вступу на прикладі України. Початок процесу вступу України до ЄС ознаменувався підписанням Угоди про асоціацію, яка і розпочала процес формування офіційних правових відносин Україна – ЄС та заклала основні умови, яким повинна відповідати Україна для подання заявки на членство. Отже, можемо зробити висновок, що перед етапом подання заявки, стоїть ще етап формування правових відносин з ЄС у вигляді Угоди про асоціацію. Тож наступним етапом, зважаючи на вимоги 49 статті Договору про ЄС, йде подання самої заявки на членство в ЄС. Україна, до прикладу, подала таку заявку у 2022 році, на 4 день повномасштабного вторгнення РФ в Україну. А вже 17 червня Єврокомісія оприлюднила висновок щодо розгляду заявки на членство, де рекомендувала Раді ЄС надати Україні статус кандидата.²⁵ Як висновок, можемо ствердити, що наступним етапом після подання заявки є оцінювальний етап, коли Єврокомісія в рамках переговорів складає звіт, або ж висновок щодо заяви на вступ та надає їх Раді ЄС на розгляд для прийняття рішення щодо подальших дій по відношенню до країни-заявника, а саме створенню індивідуального опитувальника, який є необхідним для додаткової оцінки

²⁵ Україна та ЄС. EEAS. URL: https://www.eeas.europa.eu/ukraine/ukrayina-ta-yes_uk?s=232

можливості виконання зобов'язань щодо членства в ЄС державою, та прийняття рішення про надання країні-заявнику статус кандидата. Пізніше на основі опитувальника, 17 червня, Єврокомісія винесла рішення, де рекомендувала надати Україні статус держави-кандидата на вступ до ЄС.²⁶ Наступним етапом, після здобуття статусу кандидата, є етап переговорів з державами-членами ЄС, де обговорюються умови вступу країни до ЄС, результати виконання яких прикріплюються до Угоди про вступ до ЄС. Цікаво, що до 2020 року такий етап означав точне приєднання країни після його завершення, але після 2020 року ЄС змінили порядок проведення переговорів, тож за його результатами Євросоюз може перезапустити, призупинити, чи навіть припинити такий етап.²⁷ Вже після успішних перемовин проводиться голосування у Раді ЄС та Європарламенті, та у випадку їх позитивного рішення, починається етап підписання Договору про вступ до ЄС, та ратифікація його усіма державами-членами, та кандидатом.²⁸

Отже, наразі механізм та процедурний порядок вступу до ЄС зазнає модернізаційних процесів, яких неможливо уникнути через врахування особливостей кожної країни-кандидата та заявника. Такий процес є дуже важливим аби забезпечити якомога ефективніше функціонування Європейського Союзу в рамках сучасності. Також можемо зробити висновок, що у процес розширення залучені усі держави-члени та інституції ЄС у вигляді Єврокомісії, Європарламенту, та Ради ЄС.

²⁶ Оприлюднені опитувальник ЄС та надані Україною відповіді для набуття статусу кандидата в ЄС. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/oprilyudneni-opituvalnik-yes-ta-nadani-ukrayinoyu-vidpovidi-dlya-nabuttya-statusu-kandidata-v-yes>.

²⁷ Мележик Т. Процедура вступу до ЄС: що потрібно про це знати. ТСН.ua. URL: <https://tsn.ua/ato/procedura-vstupu-do-yes-scho-potribno-pro-ce-znati-2040985.html>.

²⁸ [35]

2.ДИНАМІКА РОЗВИТКУ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ: РЕТРОСПЕКТИВА ТА СУЧАСНІСТЬ

2.1 Процес зародження та закріплення євроінтеграційного курсу в Україні.

Можемо припустити, що процес зародження євроінтеграційного курсу в Україні ознаменувався прийняттям Верховною Радою України такого документу як постанова «Про основні напрями зовнішньої політики України» від 2 липня 1993 року, так як він окреслив вектор напрямів зовнішньополітичної політики незалежної України, як держави, що нещодавно вийшла з Радянського Союзу. Серед яких, звичайно, виокремив курс регіонального співробітництва в Європі, визначивши членство України у Європейських співтовариствах та структурах – основною метою.²⁹

«З метою підтримання стабільних відносин з Європейськими Співтовариствами Україна укладе з ними Угоду про партнерство і співробітництво, здійснення якої стане першим етапом просування до асоційованого, а згодом - до повного її членства у цій організації.» [29]

Хоча визначення даного курсу не окреслило чіткої мети приєднання до Євросоюзу, воно дало початок зародженню ідеї євроінтеграції України. На той час, щойно здобувшій незалежність країні, що тільки що вийшла з СРСР, було складно досягнути повну інтеграцію з ЄС, про що свідчить згаданий вище документ, у якому велика частина 1 розділу та увесь 3 розділ присвячені, крім європейських, відносинам з росією та іншими країнами СНД. Тим не менш, трохи пізніше Україна чітко заявила про свій стратегічний курс на інтеграцію до Європейського Союзу, підкріпленням спеціальними документами: Стратегією інтеграції України до ЄС, затвердженою у 1998 році, та Програмою інтеграції України до ЄС від 2000 року. У цих документах європейська інтеграція та членство в ЄС було

²⁹ Про Основні напрями зовнішньої політики України : Постанова Верхов. Ради України від 02.07.1993 р. № 3360-XII : станом на 20 лип. 2010 р. п.2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3360-12#Text>

визначене як довготривала стратегічна мета розвитку України.³⁰ Отже, в нормативно-правовому полі Україна майже з самого початку оголосила курс на ЄС – стратегічною ціллю розвитку. Одним з найважливіших на період становлення євроінтеграційного курсу України документом у правовому полі відносин Україна – ЄС варто відзначити Угоду про партнерство та співробітництво (УПС), яка в свою чергу, вплинула на закріплення євроінтеграційного вектору зовнішньо та внутрішньополітичних цілей та започаткувала процес співробітництва між Україною та ЄС³¹. Угода передувала співпраці з ЄС у ключових сферах, визначених у документі, зокрема, у політичній, торгівельно-економічній, та гуманітарній сферах. Варто зазначити, що документ передував партнерським зустрічам, з залученням Президента України, в рамках саміту «Україна-ЄС», та активної, в подальшому, роботи окремих інституцій з питань співпраці. До прикладу, станом на 2009 рік в Україні вже діяли 4 підкомітети та 3 робочі групи з питань співробітництва України з ЄС.³² Серед важливих документів, які вплинули на процес становлення євроінтеграційного руху, слід відзначити окремо розроблену як результат вище згаданої Стратегії щодо євроінтеграції, та підписану Президентом України у 2000 році Програму Інтеграції України до ЄС, що охоплювала більшість сфер українського суспільно-політичного життя, виокремлювала окремі «слабкі» місця у цих сферах та пропонувала план їх рішення.³³ Виконання цієї програми було передбачене до 2007 року, з подальшим укладенням посиленої угоди. Але основною проблемою на шляху виконання плану стала низька ефективність реалізації, через несистемне реформування точкових питань, що, відповідно,

³⁰ Історія становлення відносин Україна-ЄС. Центральне міжрегіональне управління Міністерства юстиції (м. Київ). URL: https://centraljust.gov.ua/ndd/european_integration/eu-ukraine_relations/istoriya-stanovlennya-vidnosin-ukraina-es.

³¹ Спільна стратегія Європейського Союзу щодо України, схвалена Європейською Радою 11 грудня 1999 року : Стратегія Європ. Союзу від 11.12.1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_492#Text

³² Бредіхин А. В. Україна та Європейський Союз: ретроспектива розвитку відносин. Наука. Релігія. Суспільство. 2009. № 2. С. 7–12. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/29853/02-Bredikhin.pdf>

³³ [16]

призвело до послаблення євроінтеграційних процесів. У 2002 році в державному бюджеті було виділено лише 9,6 млн грн на виконання Програми, а реально витрачено всього 20% від цієї суми. За планами зазначеної Програми, до кінця 2007 року Україна мала би прийняти понад 8 тисяч гармонізованих з європейськими нормами технічних стандартів.³⁴ Проте, ситуація все ж поступово покращувалась, в тому числі через демократичність парламентських виборів 2002 року, що продемонстрували входження опозиції до складу парламенту, створення нових інституційних ланок та посад для підвищення рівня залученості до євроінтеграційного процесу, економічний приріст 2002 – 2007 років, та звичайно, помаранчева революція, що висвітлила боротьбу за право на вільні, чесні та демократичні вибори. Такий позитивний хід подій не міг не вплинути на відносини Україна – ЄС. Як результат, економіка України була визнана ринковою з боку ЄС, а Європарламент закликав Єврокомісію у резолюції почати процес переговорів про асоційоване членство в ЄС з Україною.³⁵ Однак, незважаючи на ці позитивні тенденції, у напрямку євроінтеграції, всеодно з'являлася низка перешкод. Однією із основних, звичайно, можливо вважати політичну нестабільність в Україні, так як у період з 2004 року країна гостро переживала період політичної трансформації, що і призводило до певної непередбачуваності у її зовнішній політиці. Зокрема це відображалось у владних конфліктах між третім президентом України Віктором Ющенком та экс-прем'єр-міністеркою Юлією Тимошенко, яку невдовзі було звільнено з посади. Ситуація погіршувалась, зокрема, і через так званий «газовий шантаж» з боку росії, який фактично додавав причин для суперечок у владних колах, тож постійні суперечки, невміння знайти спільник точок дотику скоріше відволікали від імплементації реформаційного процесу та виконання вимог від ЄС визначених Програмою, згаданою вище. До того ж,

³⁴ [16]

³⁵ Хрономаркери економічного розвитку незалежної України. ВУЕ. URL: https://vue.gov.ua/Хрономаркери_економічного_розвитку_незалежної_України.

з перемогою опозиції, Партії Регіонів, у 2006 році на парламентських виборах, на посаду прем'єр-міністра було призначено прямого опонента Ющенка, російського симпатика – Віктора Януковича. Янукович, вже у ролі прем'єр-міністра, як зазначено вище, був прихильником більш тісних відносин з росією, що суперечило більш проєвропейській та прозахідній політиці Ющенка. Тож критичним моментом політичної кризи можливо назвати події у січні 2007 року, коли Верховна Рада - разом з блоком Тимошенко, що приєднався до про - Януковичівської більшості, подолали вето Ющенка на закон про Кабінет Міністрів, який ще більше посилив повноваження прем'єр-міністра. А вже навесні 2007 року справа переросла у відкриту політичну боротьбу, так як перехід колишніх про - Ющенківських депутатів Верховної Ради до коаліції, що підтримувала Януковича, відкрив перспективу того, що коаліція може налічувати 300 депутатів, що було б достатньо для подолання вето Президента. Хоча у відповідь Ющенко видав сумнівний з точки зору Конституції указ про розпуск Верховної Ради - парламентська більшість фактично проігнорувала його. Тож наскільки добре продуманою та задекларованою не була б українська зовнішня політика у напрямку інтеграції, вона виявилася не цілком ефективною, з огляду на усі внутрішні негаразди в країні. Вже невдовзі, на виборах президента України, у 2010 році, перемагає Віктор Янукович, що пізніше поставив євроінтеграційну долю України під загрозу. Хронологічно варто відмітити, що зовнішньо, після перемоги на виборах, між Україною та ЄС було актуальним питання переговорного процесу щодо Угоди про асоціацію з ЄС та її підписання, а внутрішньо, знову ж, політичні міжусобиці, та неприйнятний для європейської спільноти розгляд кримінальної справи Ю.Тимошенко. Ще у вересні 2011, коли судовий вирок ще не був остаточно винесений, а Юлію Тимошенко ще утримували під вартою, Європарламент вже відклав розгляд резолюції про підписання Угоди про асоціацію, пояснивши це неможливістю дійти згоди щодо внутрішнього українського

становища.³⁶ На той момент, і справді існувала певна невизначеність у перспективах та вигодах від приєднання політично нестабільної країни до Євросоюзу, це твердження можна підтвердити і позицією високопосадовців ЄС та країн-членів ЄС. Зокрема, Президент Європейської народної партії, у тому ж вересні 2011, висловився за визволення Тимошенко з-під варти, та засудив притягнення колишніх посадовців до відповідальності за «політичні рішення», натякаючи на політичну вмотивованість чинної, на той момент, влади задля уникнення опозиційного опонента під час майбутніх парламентських виборів у 2012 році, а отже порушення принципу демократичності. А вже на конференції щодо Ялтинської євстратегії, високопосадовці ЄС натякнули на неможливість підписання Угоди про асоціацію поки існує внутрішньополітичний розбрат.³⁷ Зазначена вище ситуація поставила під сумнів можливість України відповідати одразу двом основним критеріям вказаним у Договорі про ЄС – демократичності та верховенства права. Як впливає з усього вищесказаного європейська спільнота надавала українській владі достатньо чітку позицію щодо залежності між рішенням у справі Тимошенко та підписанням Угоди про асоціацію. Зважаючи на все вище згадане Віктор Янукович, відповів на заклики європейської спільноти негативним для України чином, назвавши позбавлення кримінальної відповідальності Тимошенко – неприйнятним рішенням, на що Євроспільнота відповіла перенесенням переговорного процесу на невизначений термін, доки Україна не продемонструє готовність прийняти незалежне судове рішення та продемонструвати відповідність принципу верховенства права. Втім проросійська влада Януковича, замість роботи над покращенням стану верховенства права в Україні та роботою над покращенням відносин з ЄС, проводить зустрічі з російськими високопосадовцями та підписує з росією Договір про зону

³⁶ Угода про асоціацію України з ЄС: заручник політичних процесів у країні. Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва. URL: <https://dif.org.ua/article/ugoda-pro-asotsiatsiyu-ukraini-z-es-zaruchnik-politichnikh-protsesiv-u-kraini-pererva-u-spravi-timoshenko-vlada-vzyala-chas-na-rozdumi>.

³⁷ [48]

вільної торгівлі з країнами СНД. А на Донецькому форумі, що відбувся в жовтні 2011, Янукович домовляється вже про Митний союз та процедуру спрощеного перетину кордону із росією.³⁸ Такий хід подій взагалі ставить під сумнів ідею євроінтеграції України та суперечить Закону України «Про зовнішню політику» де-факто, так як такими подіями влада фактично показала неготовність та небажання вступу до ЄС. На Саміті «Україна – ЄС» у грудні 2011 завершився переговорний процес щодо Угоди, але її підписання перенесли на час не раніший за проведення виборів у 2012, через рішення Апеляційного Суду, який визнав вирок проти Ю.Тимошенко законним.³⁹ Очевидно, що Європейська спільнота виступала проти доєднання до ЄС країни, що має проблеми із незалежністю судової влади та не відповідає принципам демократичності, тож цей час наданий для вирішення внутрішніх проблем до виборів мав послання на те, що все у руках України. Таким чином, Євросоюз прийняв вагоме рішення лишити час Україні на «подумати» перед посиленням євроінтеграційного процесу через підписання Угоди про асоціацію. Тим не менш, на жаль, хоча європейська сторона була націлена на підписання Угоди на Вільнюському Саміті в 2013, за пару днів до того, Кабмін ухвалює рішення про призупинення процесу підписання Угоди про асоціацію з ЄС мотивуючи це рішення економічною залежністю від рф.⁴⁰ І хоча рішення вже було прийняте, Вільнюський Саміт таки відбувся, але не приніс очікуваних результатів через обговорення не тих питань, які були на «гострому» порядку денного, натомість Янукович запропонував тристоронню модель відносин з одного боку з ЄС, з іншого з росією, яка, відповідно, не принесла відклику зі сторони ЄС. Можемо визначити, що подібні дії аж ніяк не звільняють від відповідальності за недотримання задекларованого українським законодавством

³⁸ Між ЄС і Росією: невдачі на обох фронтах. Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва. URL: <https://dif.org.ua/article/mizh-es-i-rosieyu-nevdachi-na-obokh-frontakh>.

³⁹ Саміт Україна – ЄС 19 грудня: побалакали та й годі. Головна - Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва. URL: <https://dif.org.ua/article/samit-ukraina-es-19-grudnya-pobalakali-ta-y-godi>.

⁴⁰ Величко О. Євромайдан. Історія та наслідки Революції гідності. URL: <https://znaki.fm/uk/events/yevromajdan/>.

євроінтеграційному курсу. Більше того, згадані вище дії свідчать про укорінену проросійську позицію Януковича та небажання виконання планів щодо євроінтеграції, задекларованих законодавством України.

Тим не менш, це рішення можна назвати доленосним в історії українського «самовизначення», адже саме за цим рішенням послідував Євромайдан, Революція Гідності, втеча Януковича, та основне – самоідентифікація України, та чітке становлення курсу на членство в ЄС.

2.2 Динаміка розвитку суспільної підтримки процесу євроінтеграції

Україна протягом своєї незалежності увесь час знаходилась між «двох світів» - європейського та євразійського, що мало свій вплив на формування суспільних настроїв, зокрема й через історичний вплив та тиск з боку цих «двох світів». Настрої громадян могли формуватися зважаючи на чинники приналежності до місця розташування. Відповідно, основна відмінність поглядів суспільства могла відрізнятись залежно від регіону проживання, так як більший вплив здійснюється на той регіон, який найближче знаходиться до кордонів з євразійським чи європейським світами. Не зважаючи на подібні відмінності, за дослідженнями Центру Разумкова, починаючи з 2002 року трохи менше половини опитаних українців почали активно підтримувати вступ України до ЄС.⁴¹ У 2002 році спостерігався найвищий рівень підтримки вступу України до ЄС серед населення - 65,1%, проте надалі цей показник поступово знижувався і у 2012 році лише 42,6% респондентів висловлювалися у підтримку євроінтеграції, що стало найнижчим значенням за ці 10 років.

Таблиця 1. Дані зі статті Шкурат М.Є. Варламової М.Л. «Тенденції розвитку євроінтеграційних процесів в Україні»

⁴¹ Шкурат М. Є., Варламова М. Л. Тенденції розвитку євроінтеграційних процесів в Україні. Економіка і організація управління. 2020. № 2. С. 145–155. URL: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2020.2.12>

У 2014 році ситуація різко змінилася, відбувся сплеск євроінтеграційних настроїв до 60,6% прихильників, що є цілком логічним, адже саме на цей рік випали події, що призвели до чіткої самоідентифікації. Водночас частка противників євроінтеграції була найвищою у 2006-2012 роках (28,6-35,9%).⁴² Така висока підтримка, ймовірно, була викликана бажанням громадян відійти від євразійського союзного впливу зокрема через дії росії по відношенню до України, а саме анексію Криму, окупування територій, так званих, ОРДЛО російською стороною, та ін.

Сучасні результати опитувань, після 2014 року, звичайно, демонструють абсолютну більшість, що підтримує членство України в ЄС. Цей результат був достатньо стабільним та мав свій розвиток. А станом на 28 лютого 2024 року підтримка громадян склала – 84%, що свідчить про підтримку абсолютної більшості.⁴³ Можемо припустити, що проєвропейський вектор був для українців важливим впродовж майже усього часу незалежності України. Починаючи ще з 2002 року переважна більшість українців вже підтримувала вступ до ЄС, а вже після 2014 року відсоток почав активно рости через самоідентифікацію громадян України, та визначенню неприналежності до євразійської сторони, через низку причин, серед яких, в тому числі, початок російсько-української війни. Після 2022 року, відсоток підтримки на користь вступу до ЄС виріс ще більше, на що, в тому числі, вплинув початок повномасштабного вторгнення росії в Україну. Так, у березні 2021 року, за даними Центру Разумкова, підтримка складала 59%, а вже в жовтні 2022 року склала 79%.⁴⁴ Тож агресія з боку росії лише посилила євроінтеграційні настрої серед громадян, які вже відносно більшістю підтримували вступ України до ЄС, та остаточно вплинула на вибір українцями європейського майбутнього, замість євразійського.

⁴² [58]

⁴³ 84% українців підтримують вступ до ЄС, підтримка зростає – опитування. Європейська правда. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/02/28/7180660/>.

⁴⁴ Аналітична доповідь. Євроінтеграція в умовах війни: виклики та перспективи. Центр Разумкова. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2022/12/28/2022-MATRA-IV-KVARTAL-7.pdf>.

2.3 Реалізація завдань поставлених перед Україною для вступу до ЄС впродовж 2014 – 2021 років.

2014 рік, у напрямку процесу виконання Угоди про асоціацію почався із розробки інституційного забезпечення та імплементаційних механізмів для виконання окремих умов та завдань затверджених Угодою про асоціацію України з ЄС. Такий початок засвідчив відсутність працюючих механізмів та інститутів для ефективного виконання Програм та Планів щодо євроінтеграції до 2014 року. До того ж, можемо охарактеризувати період з 2014 року початком плідної роботи над виконанням завдань поставлених перед Україною для здобуття статусу країни-члена ЄС, адже саме за цей час була впроваджена основна маса змін та виконані основні етапи завдань. Саме з цього часу з'явився доступ до безлічі систем звітності про виконання умов Угоди, серед яких щорічні звіти від Кабінету Міністрів України, за допомогою яких можна відслідкувати ключову результативність євроінтеграційної політики в Україні в обраний період часу, а саме за 2014 – 2021 рік. Перший звіт Кабінету Міністрів дає можливість оцінити основний етап роботи, яка в своїй більшості була зосередження на впровадженні механізмів для виконання вже конкретних завдань/цілей поставлених Угодою. Кабінет Міністрів, а саме Урядовий офіс з питань європейської інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України - новостворений орган, відповідальний за забезпечення ефективної координації державної політики у сфері євроінтеграції та виконання Угоди на рівні Уряду, працював над системою інституційного поділу обов'язків між різними органами виконавчої влади відповідно до їх компетенцій. Таким чином, Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади - безпосередньо відповідали за підготовку планів імплементації актів законодавства ЄС у підвідомчих сферах та виконання заходів згідно з цими планами. Більш того, у Міністерствах було створено окремі посади, обов'язки яких були направлені на координацію та виконання Плану Міністерства щодо імплементації

Угоди, - Заступники міністрів з питань європейської інтеграції.⁴⁵ До того ж, до процесу координації було залучено і двосторонні органи Україна – ЄС, серед яких:

- Рада асоціації, в делегацію якої від України входили Міністри.
- Комітет асоціації, в делегацію якого від України входили Заступники міністрів з євроінтеграції.
- Підкомітети Ради та Комітету асоціації.⁴⁶

Загалом, робота базувалася на такому принципі, що ключову координуючу роль на урядовому рівні відігравав Урядовий офіс з євроінтеграції при Кабінеті Міністрів, в той час як безпосередня імплементаційна робота покладалася на профільні міністерства під наглядом двосторонніх органів асоціації. Щодо самого імплементаційного процесу, то як впливає з вище наведеного, він базувався на організаційному забезпеченні, на плануванні актів для імплементації та поступовому виконанні запланованих завдань центральними органами влади, тож імплементаційний процес мав три основні напрями розвитку. За даними зі звіту Кабінету Міністрів, план заходів на 2014-2017 роки передбачав близько 490 завдань, з яких 23 мали бути виконані у 2014 році, 99 - у 2015 році. Станом на січень 2015 року із заходів на 2014 рік вдалося виконати лише 16, ще 4 були виконані частково, а 3 не виконані в установлені строки.⁴⁷

Важливо зазначити, що на політичній арені успіхи ознаменувались розгорненням та реформуванням антикорупційної політики, а саме створенням Національного Антикорупційного Бюро України (НАБУ), Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК), та прийняттям Антикорупційної стратегії на 2014-2017 роки. А також

⁴⁵ Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Вересень 2014 року – січень 2015 року. Урядовий офіс з питань європейської інтеграції. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/zviti-pro-vikonannya/AA_impl_report_02_2015_GOEI.pdf

⁴⁶ [30]

⁴⁷ [30]

Конституційним реформуванням у процесах, децентралізації, прав людини, та загальним реформуванням системи правосуддя.

Період з 2016 року можливо назвати достатньо результативним, адже це якраз той час, коли всі адаптаційні часові проміжки пройшли, а отже закріпилась ефективна робота вищезазначених органів з виконання Угоди. Це твердження можливо підкріпити суттєвою реформою Міністерства внутрішніх справ, успіхам у питанні децентралізації, продовженням антикорупційних зрушень, успіхи в питанні лібералізації візового режиму, зокрема через повне виконання Плану дій, встановлення нової системи проведення державних закупівель, та успіхами у інших, визначених Угодою сферах. Така тенденція, звичайно, вже започатковує позитивну динаміку виконання завдань, поставлених ЄС.

Зокрема, у питаннях децентралізації було досягнуто деякого успіху, що можна підтвердити створенням нових 366 громад, та оновленням повноважень Органів місцевого самоврядування. Хоча зміни до законодавства ще не були прийняті, напрямок зазнає розвитку. Одним із найбільш помітних досягнень 2016 року можливо назвати реформу МВС. Загалом у 2016 році було закладено підвалини для системної трансформації правоохоронної системи шляхом розмежування функцій окремих органів, запровадження нових принципів комплектування, відкритості та орієнтації на потреби громадян. Хоча реформа ще була не завершена, вдалось досягти значних результатів на початковому етапі її здійснення. Зокрема, ключовим її елементом стало створення Національної поліції як самостійного центрального органу виконавчої влади, відповідального за забезпечення правопорядку, а паралельно були виокремлені інші цільові служби, такі як Державна прикордонна служба, Державна міграційна служба, ДСНС та Нацгвардія. В рамках реформування поліції впроваджувалися нові підходи до роботи, серед яких відкриті сервісні центри, скорочення термінів надання адмінпослуг, та електронні черги. Також майже визначальним можливо назвати перехід до прозорих конкурсів при відборі нових кадрів та

переатестація діючих працівників. Знаковою подією став і запуск патрульної поліції нового зразка в 32 містах, а також створення спеціального підрозділу КОРД.⁴⁸

До того ж, поступова електронізація зачепила і сферу державних закупівель, повністю оновивши та спростивши її механізми. Таким чином, з 2016 року усі тендерні пропозиції проводяться через єдину платформу державних закупівель «Prozorro». Важливо також зазначити, що українці, в тому числі завдяки впровадженню Плану з імплементації Угоди з 2016 стабільно почали отримувати закордонні паспорти нового зразка з біометричними даними, що суттєво вплинуло і на План з лібералізації візового режиму⁴⁹, а отже і на подальше набуття чинності безвізового режиму з ЄС у 2017 році.⁵⁰

У 2017 році, після завершення всіх необхідних ратифікаційних процедур, Угода про асоціацію запрацювала в повному обсязі, що дозволило отримати перші відчутні результати її дії. Це можливо підтвердити фактом експорту українських товарів до Європейського Союзу, який у 2017 році вже зріс майже на 30%, сягнувши 20 млрд доларів. Крім того, розширився асортимент вітчизняного експорту на європейський ринок, так як з'явилося 362 нові товарні позиції, що означало створення нових робочих місць та загальний вплив на економічне зростання. Протягом 2014-2017 років тривала системна робота з усунення застарілих стандартів і регулювань, невідповідних європейським та міжнародним нормам, та вона принесла свої результати, адже в цей період Україна скасувала 14475 таких обмежень⁵¹ і розпочала кропітку гармонізацію національних вимог з нормами ЄС. Разом з тим,

⁴⁸ Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у 2016 році. Урядовий офіс з питань європейської та євроатлантичної інтеграції. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/zviti-pro-vikonannya/zvit-pro-assotsiatsiyu-2016.pdf>.

⁴⁹ [26]

⁵⁰ Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у 2017 році. Урядовий офіс з питань європейської та євроатлантичної інтеграції. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/pro-vikonannya-ugodi-pro-asotsiatsiyu-mizh-ukrainoyu-ta-evropeyskim-soyuzom-za-2017-rik.pdf>

⁵¹ [27]

всеодно залишалися проблеми з темпами адаптації українського законодавства до права Євросоюзу, так як незважаючи на ухвалення у 2017 році 23 ключових євроінтеграційних законів, в окремих сферах все ще спостерігалось відставання.⁵² Тим не менш, важливим досягненням стало вдосконалення виборчого законодавства, що запровадило нову виборчу систему - пропорційності з відкритими списками, у парламентських виборах, та виборах до місцевих та обласних рад. Таку динаміку впровадження виборчої реформи можливо оцінити як позитивну, адже система пропорційності за відкритими списками впливає на внутрішньопартійну конкуренцію, що в результаті сприяє інституційному розвитку партій, активізації внутрішньопартійної демократії та регулярному оновленню політичних еліт під контролем виборців. Ще одним вагомим досягненням за 2017 рік у процесі наближення України до ЄС через процес виконання Угоди про асоціацію можливо назвати початок практичної роботи над реформою державного управління, зокрема через впровадження нових інституційних органів, початку роботи системи конкурсного відбору та створення показників ефективності для окремих груп державних посад.

Результати виконання Угоди 2018 року ознаменувались конституційним закріпленням євроінтеграційного та євроатлантичного курсів України, які мають на меті здобуття повного членства в Європейському Союзі та Північноатлантичному альянсі (НАТО). Такий крок на конституційному рівні покликаний запобігти будь-яким політичним маніпуляціям, які матимуть на меті зруйнувати плани про членство у ЄС чи НАТО. До того ж, у 2018 році почався процес оновлення планів з виконання Угоди про асоціацію, таким чином, Україна також запропонувала ЄС новий підхід, а саме зосередитися на секторальній інтеграції у пріоритетних галузях: цифровий ринок, митна сфера, енергетика, юстиція і безпека. Також змінився підхід взаємодії між виконавчою та законодавчою гілками влади

⁵² [27]

через затвердження "дорожньої карти" пріоритетних євроінтеграційних законопроектів для розгляду парламентом у 2018-2019 роках. Важливо зазначити, що у 2018 році Україна зробила не малий прогрес у виконанні Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, що підтверджує відсоток виконання запланованих завдань, який за даними Звіту Кабінету Міністрів за 2018 рік, зріс на 11% порівняно з попереднім роком і досяг 52%.⁵³ Попри деякі проблеми з інституційною спроможністю міністерств та опором окремих груп інтересів, вдалося досягти значних зрушень у багатьох сферах, зокрема, відбулися кроки з децентралізації, реформування енергетики, державної служби, захисту інтелектуальної власності, забезпечення фінансової прозорості та банківського регулювання. Крім того, 2018 рік ознаменувався початком медичної реформи: з 1 квітня пацієнти почали обирати лікарів за бажанням, незалежно від місця проживання, укладаючи декларації через електронну систему. Система «Helsi» надала можливість закладам укладати декларації та підписувати контракт з Національною службою здоров'я України (НСЗУ). З вагомих досягнень можливо виокремити і початок реформи сектору безпеки відповідно стандартів НАТО. Тим не менш, попри значені досягнення український процес реалізації завдань Угоди 2018 року також мав недоліки, зокрема через невдоволення з боку ЄС щодо скасування е-декларацій для громадських активістів, та питанням створення Антикорупційного суду. Щодо декларацій, то європейська сторона вважає неприпустимим ускладнювати процеси для антикорупційних громадських активістів, вважаючи декларування для таких осіб перешкодою у діяльності.

"Важливо невідкладно скасувати необхідність для громадських активістів подавати е-декларації, щоб дозволити громадянському

⁵³ Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у 2018 році. Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/AA_report-UA.pdf

суспільству відігравати свою роль органа контролю без непотрібних перешкод."⁵⁴

Щодо створення Антикорупційного Суду існували розбіжності у висловленнях ЄС та українського уряду, ЄС виступав за його створення, а українська сторона вважала це рішення просто непотрібним. Та хоча українська сторона все ж прийняла відповідне законодавство, що передбачало створення Антикорупційного Суду, у ньому всеодно існувало положення, що значно спрощувало «життя» українським корупціонерам, - положення про можливість слухання апеляцій справ, що вже слухались, на той момент, у судах загальної компетенції, а отже в обхід Антикорупційного Суду.⁵⁵

Незважаючи на вищенаведені провали, можливо ствердити, що дійсно, впродовж 2014-2018 років здійснювався прогрес у наближенні до європейських стандартів в рамках виконання Угоди про асоціацію, що також було підкріплено позитивною оцінкою з боку ЄС на двадцятому саміті Україна-ЄС.⁵⁶

«Я більш ніж задоволений прогресом, який ми зробили за останні чотири роки» - Жан-Клод Юнкер.⁵⁷

Та попри позитивні оцінки з боку представників ЄС, спільна заява з Саміту мала й критичні положення, зокрема, що стосувалися двох проблемних антикорупційних питань, наведених вище, та стосовно важливості прискорення темпів з впровадження реформ⁵⁸, що свідчить про те, що хоча вже багато чого було виконано, залишається необхідність не

⁵⁴ Шейко Ю. Е-декларації активістів: градус невдоволення ЄС підвищується – DW – 23.03.2018. dw.com. URL: <https://www.dw.com/uk/е-декларації-для-громадських-активістів-у-єс-роздратовані-невиконаною-обіцянкою/а-43106773>.

⁵⁵ Ржеутська Л. Політичне шулерство – DW – 14.06.2018. dw.com. URL: <https://www.dw.com/uk/політичне-шулерство-в-україні-як-спосіб-уникнути-відповідальності-за-корупцію/а-44215140>.

⁵⁶ [28]

⁵⁷ Шейко Ю. Що Україні вдалося досягнути на ювілейному саміті з ЄС – DW – 10.07.2018. dw.com. URL: <https://www.dw.com/uk/що-україні-вдалося-досягнути-на-ювілейному-саміті-з-єс/а-44593143>.

⁵⁸ [57]

«розслаблятися» та працювати у євроінтеграційному напрямкові ефективніше.

2019 рік ознаменувався, по-перше, обранням нового президента та зміни керівництва, таким чином чинний нині Міністр закордонних справ Дмитро Кулеба, зайняв посаду віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України. Так як зміна керівництва зазвичай призводить до впровадження нових ідей та механізмів, 2019 рік в рамках виконання Угоди про асоціацію став доволі інновативним в плані розвитку пріоритетних напрямів. Таким можливо назвати напрям цифровізації та загалом цифрової інтеграції в ринок ЄС. На 21 саміті Україна-ЄС було також визнано прагнення країни щодо адаптації законодавства до *acquis* ЄС у сфері цифрової трансформації, та визнано можливість підтримки таких прагнень Програмою ЄС щодо цифрової економіки та електронного урядування.⁵⁹ Повністю виконаним вперше за 5 років (2015 - 2019) став план у сфері політичного діалогу, національної безпеки та оборони, до чого призвели важливі перетворення та рішення. Серед найбільш резонансних на той період часу можемо вказати прийняття закону щодо скасування депутатської недоторканності, що понесло за собою ряд позитивних наслідків, серед яких і можливість відкривати кримінальні провадження у справах, що стосуються корупційних злочинів, і збільшене розуміння відповідальності народними депутатами України, дисциплінованості у парламенті та іншого ряду наслідків. До того ж, позитивні зрушення відбулись і у напрямку виборчої реформи, зокрема було прийнято Виборчий Кодекс. Кодифікувавши виборче законодавство Україна виконала основну вимогу ЄС щодо гармонізації законодавства у рамках виборчої реформи. До того ж, було запроваджено проект закону про свободу мирних зібрань, та імплементовано нові вимоги щодо реформи державного управління. У правничому полі

⁵⁹ Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2019 рік. Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/ar-aa-implementation-2019-4.pdf>

також не обійшло без суттєвих змін, серед яких варто відзначити реформу прокуратури, в рамках якої було реформовано Генпрокуратуру в Офіс Генерального прокурора та переатестовано усіх співробітників, початок роботи Вищого антикорупційного суду України (ВАКС), ратифікація Римського статуту, та запуск пілотного Єдиного реєстру засуджених та узятих під варту осіб. До того ж, плани 2019 року вже були направлені на кінцеву мету, а саме досягнення відповідності Копенгагенським критеріям, що надає можливість подавати заявку на членство в ЄС.⁶⁰ Така зміна пріоритетів говорить про успіх виконання Угоди про асоціацію, що дозволяє переформатовувати роботу вже на вищій рівень. Хоча звичайно, перешкоди у виконанні плану, все ж, існують, про що на початку Звіту зазначає Дмитро Кулеба, і ця перешкода супроводжує процес виконання Угоди ще від 2014 року. Наявна інституційна неспроможність органів державної влади значно гальмує розвиток та ефективність виконання Планів. Так як нездатність органів влади правильно визначати пріоритетність кроків, обирати оптимальні шляхи досягнення цілей, знаходити прийнятні рішення для зацікавлених сторін перешкоджає отриманню максимальних переваг від євроінтеграції.

«Намагання винайти велосипед там, де можна спокійно проїхатися електрокаром – клопіт, якому треба давати раду щодня задля того, щоб європейська інтеграція України працювала на користь усіх громадян...»⁶¹

2020 рік пройшов для України та її процесу інтеграції достатньо продуктивно, якщо враховувати факт перешкоди у вигляді глобальної пандемії. Попри такі перешкоди, відбувся черговий Саміт Україна-ЄС та засідання Ради Асоціації. Важливі зміни, що відбулись у 2020 році, а саме направлення вектору роботи над євроінтеграційним процесом в бік оновлення Угоди про асоціацію, аргументуючи це тим, що пройшов значний час від початку складання Угоди до 2020 року, тож багато положень, над

⁶⁰ [23]

⁶¹ [23]

якими уряд вже працює, не були враховані. Таким чином з'явилась ідея Євроінтеграції 2.0. Також основною відмінністю такого процесу від стандартного, що відбувався у попередні роки є підхід до політик Євросоюзу, а саме не тільки виконання наявних політик ЄС, але й розробку нових політик для обговорення з ЄС. Таким чином зв'язуючи Україну не тільки наближенням до політик ЄС, але й у формуванні певного порядку денного разом з ЄС. Така стратегія підкреслює готовність України впроваджувати щось нове, та працювати над змінами. Звичайно, що основним поштовхом до оновлення Угоди про асоціацію слугувала і цифровізації і «зелена» політика охорони навколишнього середовища, а саме співпраця в рамках «Європейського зеленого курсу», адже це самі ті питання в рамках яких Україна та ЄС почали поглиблено працювали лише відносно нещодавно, що впливає з вищесказаного. До того ж, видозмінився рівень залучення урядових структур до процесу євроінтеграції, таким чином, з 2020 року президентські владні структури також задіяні до даного процесу, про що свідчить створення Комісії з питань координації виконання Угоди під головуванням Прем'єр-міністра України.⁶²

З результатів роботи за 2020 рік варто відмітити завершення реформи децентралізації, яка тривала з 2014 року, та як наслідок, збільшення спроможностей окремих регіонів. У цифрах, можливо оцінити завершення реформи створенням понад 900 ЦНАПів, які нині вважаються й справді невід'ємною складовою у питаннях отримання державних послуг.

Звіт Кабінету Міністрів 2021 року відображає подальшу результативність виконання Угоди, що прямо впливає на євроінтеграційний шлях України. Імплементация Угоди про асоціацію між Україною та ЄС сягнула вже більше

⁶² Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом 2015 - 2020. Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/zviti-pro-vikonannya/aa-implementation-report-2015-2020-ukr-final.pdf>

половини, а саме 63%, виконання всіх запланованих до 2024 року завдань.⁶³ Такий вагомий прогрес став міцним підґрунтям для розширення співпраці з Євросоюзом, тож вже на черговому Саміті Україна-ЄС сторони домовились про низку ключових кроків інтеграції нашої держави до єдиного ринку ЄС у цифровій, авіаційній та енергетичній сферах. Ці напрямки стали можливими завдяки ефективному виконання та оновлення норм Угоди про асоціацію та активній співпраці з ЄС. Знаковою подією 2021 року можна назвати підписання довгоочікуваної Угоди про спільний авіапростір між Україною та ЄС. Вона відкриває нові перспективи для збільшення авіарейсів, розширення географії маршрутів та розвитку бізнесу.⁶⁴ У сфері енергетики був започаткований стратегічний діалог з ЄС, щоб комплексно вирішувати питання декарбонізації, розвитку "зеленої" енергетики тощо.

Окрім того, звіт фіксує зміцнення політичної асоціації між Україною та ЄС у вигляді підтримки запуску Кримської платформи та незмінної підтримки територіальної цілісності України, невизнання анексії Криму та ОРДЛО.

Впродовж року на законодавчому рівні тривало прийняття законів про юстицію, дружню до дітей, права корінних народів, та стратегію деокупації Криму. До того ж, у 2021 році був прийнятий закон про деолігархізацію – закон, що й справді, можна ствердити, ділить життя України на «до» та «після».⁶⁵ Тож й справді, можливо підсумувати, що докладені зусилля щодо виконання Угоди про асоціацію з ЄС закономірно привели до розширення економічного та політичного діалогу, практичної інтеграції до спільного ринку, правової гармонізації норм згідно із звітом.

За період 2014 – 2021 Україні вдалось впровадити цілу низку реформ та стати на безповоротній шлях до членства в ЄС. Можна ствердити, що

⁶³ Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2021 рік. Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/eua_report_2021_ukr-2.pdf

⁶⁴ [24]

⁶⁵ [24]

розвиток країни здійснювався разом з виконанням Угоди про асоціацію з ЄС, чим більший шлях було пройдено, тим більшими ставали амбіції та прагнення України. Звичайно, що така послідовність у виконанні Угоди не могла не вплинути на зближення України з Європейським Союзом, адже одною з основних цілей виконання Угоди було зближення з ЄС. Таким чином, динаміку розвитку євроінтеграційного процесу можливо оцінити позитивно, так само як і динаміку розвитку всередині країни, попри всі перешкоди та недосконалості.

2.4 Сучасні геополітичні виклики та їх вплив на євроінтеграційний процес України впродовж 2022 - 2024 років.

2022 рік розпочався для України з, на жаль, неприємних подій. Повномасштабне вторгнення росії в Україну змусило відмінити усі плани, та йти по кардинально іншому шляху. Дії та рішення українського уряду мали бути глобальними та негайними, тож вже на 5 день повномасштабного вторгнення Україна в обличчі Президента, Прем'єр-міністра, та Голови парламенту подає заявку на членство в ЄС. Таке рішення було насправді виправданим, хоча і не зовсім очікуваним, так як Україна до часу вторгнення встигла зробити велику частину завдань від ЄС, включаючи критично важливі напрямки роботи, які безпосередньо впливають на можливість подання заявки на членство. Серед таких можливо виокремити, як наведено вище, роботу над процесом деолігархізації, реформами у системі правосуддя, реорганізаціями роботи судової гілки влади, боротьби з корупцією та її суміжними проявами, та звичайно, роботою над захистом національних меншин. Такі критичні сфери є одними з основних критеріїв для подання заявки на членство, що впливає з усього сказаного вище. До того ж, українська сторона вже у 2018 році взяла чіткий курс на роботу у рамках виконання саме Копенгагенських критеріїв. На момент вторгнення Україні звичайно необхідна була підтримка міжнародної спільноти, тож рішення подати заявку на членство в ЄС було цілком виправданим, та достатньо послідовним для України. Вже 17 червня 2022 року Єврокомісія надала висновок щодо української заяви на членство, в якому рекомендує надати Україні статус країни-кандидата у члени ЄС⁶⁶, зокрема через успішне впровадження працюючих реформ, активній співпраці з ЄС, визначеності у стратегічному курсі, існування активного суспільства, громадян, та звичайно, відповідності усім основним критеріям членства. Також Єврокомісія відзначила українську стійкість, швидке опрацювання

⁶⁶ Шлях України до вступу до ЄС. Солідарність ЄС з Україною. URL: https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/ukraines-path-towards-eu-accession_uk.

опитувальників, ефективну роботу державних інституцій, функціонування української економіки, та продовження роботи у євроінтеграційному напрямкові попри активне ведення воєнних дій. Зважаючи на рекомендації висновку у вигляді наголошення на необхідності розвивати інвестиційну привабливість та спроможність (хоча Єврокомісія у висновку також зважає на наслідки війни в Україні), а також продовження активної боротьби з корупційними проявами, Європейська рада зважаючи на висновок Єврокомісії все ж надає Україні статус країни-кандидата до ЄС.

Насправді, у висновку Єврокомісії дуже вдало проаналізовані і відносини Україна – ЄС, де серед важливих досягнень, що призвели до зближення було відзначено прагнення України співпрацювати з ЄС не тільки в рамках Угоди, на що повпливала і співпраця в рамках цифрової політики, політики захисту даних, та «зеленої» політики. До того ж, Єврокомісія відзначила входження України у вільну зону торгівлі, приєднання до енергетичної та авіаційної угоди, та отримання «безвізового режиму» як особливі досягнення, що сильно зблизили Україну з ЄС.⁶⁷ Тим не менш, Європейський союз разом із ухваленням рішення про надання Україні статусу кандидата, надав і 7 завдань Україні для виконання та імплементації. Основні завдання, звичайно, стосувалися важливих для України питань. ЄС очікує від України активного продовження судової реформи, у вигляді перевірки та реорганізації складу Вищої ради правосуддя та створення нового органу - Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, та проведення реформи Конституційного Суду України, у вигляді створення нового механізму відбору суддів. Також очікує посилення антикорупційних заходів, ініціатив, а також виокремлює боротьбу з відмиванням коштів, як пріоритет для України. Зокрема, такий пункт вимагає погодження керівника Спеціальної антикорупційної прокуратури (САП) та проведення чесного конкурсу на

⁶⁷ Opinion on Ukraine's application for membership of the European Union. European Neighbourhood Policy and Enlargement Negotiations (DG NEAR). URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/opinion-ukraines-application-membership-european-union_en.

призначення голови НАБУ. Серед вагомих вимог і деолігархізаційний напрям, де ЄС вимагає аби деолігархізаційний закон пройшов Венеційську комісію для затвердження та незворотності процесу. Така ж вимога стосується і законодавства про національні меншини.⁶⁸

Впродовж 2022-2023 років Уряд наполегливо працював над втіленням у життя цих семи рекомендацій, про що свідчить Звіт Кабінету Міністрів за 2023 рік. Серед ключових досягнень та результатів варто виокремити реформу провідних органів судового управління, зміни правил надання аудіовізуальних медіа-послуг, перетворення Конституційного Суду України, протидію та недопущення корупції, боротьбу з шахрайством і відмиванням грошей, упровадженням антиолігархічного законодавства, а також удосконаленням законодавчої бази про національні меншини (спільноти). За даними звіту КМУ за 2023 рік, вперше, за історію України, завдяки виконанню реформи КСУ, конкурсний відбір проводився за повністю прозорою процедурою. Щодо реформи правосуддя, то вимоги ЄС також були виконані, адже станом на 2023 рік, розпочала роботу Вища рада правосуддя (ВРП), а також було відібрано фахових спеціалістів для Вищої кваліфікаційної комісії суддів (ВККС). Щодо антикорупційних вимог, то у 2022 році вже було призначено голову САП, а у 2023 голову НАБУ. Окрім того Уряд також продовжував впроваджувати Угоду про асоціацію між Україною та ЄС, укладену у 2014 році, як результат, станом на 2023 рік, за даними Звіту від КМУ, вже виконано 77% від загального обсягу зобов'язань за цією Угодою, зокрема у сфері секторальної інтеграції України з ЄС, у тому числі в галузях енергетики, цифровізації, економіки, митної справи, юстиції, свободи та безпеки.

Таким чином, вже 22 червня 2023 року Європейська Комісія надала проміжну усну оцінку виконання Україною семи рекомендацій, в якій високо оцінила старання України, відзначивши прогрес і високу динаміку

⁶⁸ Європейська правда. 7 вимог, які має виконати Україна, щоб ЄС не скасував її новий статус. Європейська правда. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/06/18/7141516/>.

впровадження євроінтеграційних перетворень у безпрецедентно складних умовах воєнного стану. Окрім того, демонструючи проактивність у єроінтеграційному напрямкові Уряд ініціював проведення оцінки імплементації актів права ЄС в українське законодавство - так звану "самооцінку" для збільшення шансів на початок переговорного процесу про вступ до ЄС. В рамках перевірки, протягом півроку було проаналізовано близько 28 тисяч актів права ЄС, та визначено акти, які вже впроваджено, та які ще потрібно впровадити. Як і очікувалось, результати самооцінки стали важливим інструментом під час проведення офіційної оцінки від Європейської Комісії. Україна стала першою серед усіх країн-кандидатів на членство в ЄС, яка провела таку роботу, причому в рекордно стислі терміни та в умовах війни.⁶⁹

Упродовж 2023 року Україна та ЄС підтримували інтенсивну політичну і секторальну взаємодію на найвищому, високому та експертному рівнях для обміну досвідом і отримання допомоги сторони ЄС з метою інтенсифікації проведення реформ. Активний діалог на всіх рівнях та злагоджені дії органів державної влади України та ЄС сприяли тому, що 8 листопада 2023 року Європейська Комісія оприлюднила Звіт про прогрес України в рамках Пакету розширення 2023. У звіті Комісія здійснила повну оцінку рівня готовності України до вступу в ЄС як країни-кандидата та відзначила важливий прогрес у виконанні 7 рекомендацій.⁷⁰ 14 грудня 2023 року під час саміту Європейської Ради лідери ЄС ухвалили визначальне історичне рішення про відкриття переговорів про вступ із Україною. Таким чином, Європейська спільнота підтвердила своє прагнення бачити Україну у сім'ї вільних і демократичних країн Європейського континенту.⁷¹

⁶⁹ Звіт про виконання угоди про асоціацію між Україною та європейським союзом за 2023 рік. Кабінет Міністрів України. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/zvit-pro-vykonannia-ua-za-2023-UA_2.pdf.

⁷⁰ Ukraine Report 2023. European Neighbourhood Policy and Enlargement Negotiations (DG NEAR). URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/ukraine-report-2023_en.

⁷¹ Капустянська І. Лідери країн ЄС ухвалили рішення про початок переговорів з Україною та Молдовою щодо вступу до Євросоюзу, – Шарль Мішель (відео). LB.ua. URL: https://lb.ua/world/2023/12/14/589040_lideri_krain_ies_uhvalili_rishennya_pro.html.

3.СТРАТЕГІЧНІ ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНИ, ЯК КАНДИДАТА В ЧЛЕНИ ЄВРОСОЮЗУ

3.1 Ключові завдання та виклики євроінтеграційної політики в Україні станом на 2024 рік

Зважаючи на усе вище викладене, варто зазначити, що зі зміною геополітичного становища України, так само зазнавали змін і ключові завдання євроінтеграційної політики. Якщо до подій 2014 року такі вигоди сприймалися виключно через поліпшену співпрацю та спрощенням умов цієї співпраці, то після 2014 ключовим завданням, окрім як загального вступу до ЄС, економічного зростання та загалом суспільно-політичного, правового зростання стала також безпекова функція, в обличчі просування санкційних процесів, та міжнародного визнання неправомірності дій росії, та невизнання окупованих територій російськими. Тож, станом на зараз, для воюючої держави, для України, ключовим завданням євроінтеграції, є, звичайно, повноцінний вступ до ЄС, а отже і посилення допомоги з боку ЄС, і зміцнення на політичній арені, що звичайно впливає на безпекову ситуацію, і збільшення підтримки від держав ЄС, як фінансової, так і суспільно-моральної. Таким чином, наразі, основною спільною метою, що стоїть між ЄС та Україною є протистояння росії як країні-агресору, так як Україна утримує фронт та не дає російській стороні просуватися далі, в бік країн-членів ЄС.

Тим не менш, український процес євроінтеграції зазнав істотних змін через початок повномасштабної війни. Хоча російська агресія в бік України вплинула на укріплення євроінтеграційного курсу, підкріплення євроатлантичних та євроінтеграційних настроїв громадян України, та посилення співпраці з ЄС, вона також принесла велику кількість страждань та викликів для України, які прямо впливають на реалізацію її євроінтеграційної політики. Перший, та основний виклик – це звичайно необхідність мобілізувати майже усі ресурси на боротьбу з ворогом. Україна нині віддає більшість державних фінансових ресурсів, кадрових ресурсів,

часових та стратегічно-планувальних ресурсів саме на військові потреби, що може підтвердити той факт, що у бюджеті на 2023 було заплановано 43% воєнних витрат.⁷² До того ж, війна в Україні – це критичний стан, який насправді вимагає акумулювання зусиль в одному напрямі – протидії російській агресії. Таким чином, питання євроінтеграції хоча і пріоритизоване на порядку денному в Україні, та все ж, пріоритизоване конкретно на критичних питаннях, як от початок переговорів про членство, та виконання критично важливих завдань від ЄС. Інші, менш важливі завдання, в тому числі ті, що випливають із Угоди про асоціацію, поки що не настільки ефективно виконуються та імплементуються, зокрема через те, що імплементація деяких норм вимагає умов мирного часу, або ж адаптації до умов воєнного часу та умов бойових дій. До того ж, активний процес наближення до ЄС шляхом впровадження реформ та нововведень потребує бюджетних видатків як від ЄС, так і від України, але нині акцент фінансової допомоги, звичайно, зміщений саме на процес захисту України та активної боротьби проти держави-агресора. До того ж, Україна нині зазнає невимовно великих втрат, що також впливає на можливість проведення ефективного євроінтеграційного процесу. Через російські обстріли, постраждало вже більш ніж 40% енергетичної інфраструктури та було знищено більш ніж 60 982 об'єкти цивільної інфраструктури по всій Україні.⁷³ Такі руйнування авжеж завдають економічних втрат та дещо дестабілізують функціонування критично важливих об'єктів. Крім того, Україна зазнає втрат і в екологічному середовищі, де росія вже завдала збитків на 36 мільярдів євро.⁷⁴ Дані виклики впливають, в тому числі, на економічний розвиток держави через зниження рівню інвестиційної привабливості, що в тому числі, ускладнює процес залучення України до внутрішнього ринку ЄС, що

⁷² Україна на шляху до ЄС: реалії і перспективи. Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова. URL: https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188_2022_ukr_full.pdf.

⁷³ [49]

⁷⁴ [49]

також є одним із основних викликів в умовах сьогодення. До того ж, Україна в умовах нестачі бюджетних коштів через війну, наразі є країною, що постійно потребує фінансової підтримки від міжнародної спільноти, що також створює певні виклики у розвитку євроінтеграційних зрушень.

Ще одним викликом для України можна назвати складнощі у процесі підтримки вступу України до ЄС. Попри підтримку розширення з боку суспільства країн-членів ЄС, про яку свідчать дані з опитування Європейської ради з міжнародних відносин⁷⁵ та підтримку з боку більшості представників ЄС, про яку свідчить прийняття рішення про початок переговорного процесу, існують і певні перешкоди у розвитку підтримки деякими державами рішення вступу України до ЄС. Варто враховувати, що Україна – велика країна з великим сільськогосподарським потенціалом, що може створювати певні виклики пов'язані з конкурентоспроможністю для Польщі та Угорщини. Питання вступу України до Євросоюзу викликає певні економічні побоювання, особливо у сусідніх країн, таких як Угорщина та Польща. До того ж, за даними дослідника з Німецького інституту міжнародних відносин Кайа Олафа Ланга, приєднання України може значно збільшити навантаження на бюджет ЄС через необхідність виділяти кошти на підтримку великого сільськогосподарського сектору та структурну допомогу.⁷⁶ Що в свою чергу, створює необхідність створення та застосування специфічних умов для повноцінного членства в об'єднанні в майбутньому. До того ж, для ефективного розширення Євросоюзу наразі необхідно реформувати роботу інституцій, зважаючи на особливості кожної з країн, які будуть потенційно доєднуватися до ЄС у новій хвилі розширення разом з Україною, а також зважаючи на кількість країн, що доєднуватимуться, а отже і на кількість представників цих країн у центрі прийняття рішень. Ще одним важливим викликом приєднання України до

⁷⁵Астрід Пранґе де Олівейра. Як держави Євросоюзу ставляться до розширення ЄС? – DW – 15.12.2023. dw.com. URL: <https://www.dw.com/uk/ak-derzavi-evrosouzu-stavlatsa-do-rozsirennja-es/a-67723628>.

⁷⁶ [15]

ЄС, звичайно, варто назвати безпекову ситуацію. До прикладу, 45 % опитаних респондентів вищезазначеного опитування побоюються, що вступ України до ЄС погіршить безпекову ситуацію в ЄС.⁷⁷ Такі переживання, насправді, зумовлені активним веденням бойових дій в Україні, тож більшість громадян можуть сприймати вступ воюючої держави як перенесення війни на рівень ЄС. До того ж, як впливає з вищесказаного, вступ України до ЄС, в певному сенсі, безпрецедентний та унікальний випадок, який потребує уваги як з боку членів ЄС, так і з боку самої України. Важливо також зазначити, що серед європейців існує розбіжність поглядів щодо інших геополітичних та економічних наслідків приєднання України до Євросоюзу. В одних країнах переважає оптимізм стосовно економічних та геополітичних перспектив такого розширення, тоді як в інших - превалюють побоювання можливих витрат та зменшення політичної ваги об'єднання на міжнародній арені. Зокрема, позитивний вплив на економіку ЄС від вступу України бачить значна частина респондентів у Польщі та Румунії (40% респондентів, за даними вище згаданого дослідження), коли водночас в Данії та Австрії більшість прогнозують додаткове навантаження на бюджет Співтовариства. Щодо геополітичного виміру, то в Польщі та Данії чимало громадян вважають, що членство України лише посилить позиції ЄС у світі, але в той самий час протилежної думки дотримуються в Австрії та Німеччині, де багато хто передбачає зменшення політичного впливу об'єднання. Таким чином, попри загальну підтримку євроінтеграції України, в деяких країнах-членах ЄС присутні застереження щодо можливих економічних та геополітичних наслідків її вступу до об'єднання. Отже серед основних викликів варто відзначити викликані війною складнощі, інституційні складнощі (як з боку України, так і з боку ЄС), економічні та фінансові складнощі, та складнощі пов'язані з особливостями торгівельного процесу. Звичайно, не можливо не зазначити також важливість постійно

⁷⁷ [15]

підтримувати інтерес та суспільну підтримку до приєднання України до ЄС, й надалі вибудовувати довіру до українських спроможностей, так як Євроспільнота, хоча і в основному позитивно ставиться до приєднання України, та всеодно має певні «страхи» та «невпевненість» щодо окремих процесів та сфер. Також українській стороні варто пам'ятати про вагомість рішення тих представників держав, які ще нещодавно досить «холодно» реагували на загальний процес розширення ЄС, а також виступали проти початку переговорів з Україною (Угорщина), що також потенційно може створити перешкоди на шляху до вступу до Європейського Союзу.

3.2 Потенціал та можливості України в контексті воєнної сучасності.

Війна в Україні, звичайно, сильно послабила інституційні досягнення в рамках євроінтеграції, але водночас дуже посилила питання стратегічних досягнень та стратегічного розвитку відносин з Європейським Союзом, на що вказує офіційно підтримане рішення про початок переговорів про вступ, що по суті, можливо вважати передостаннім етапом для вступу до ЄС. Таким чином перед Україною відкривається багато нових можливостей в контексті членства в ЄС. Як заявив Президент Європейської ради Шарль Мішель, що розширення ЄС попередньо планується приблизно до 2030 року. Тож до цього часу і країнам-кандидатам, і ЄС варто пройти шлях великих інституційних реформ, на що, попередньо і планують закладати частку бюджету ЄС на наступні 7 років.

*"Вікно можливостей відчинене, ми повинні діяти... Розширення більше не мрія. Час рухатися вперед. Попереду потрібно виконати багато роботи, це буде складно".*⁷⁸

Такі серйозні наміри з боку ЄС, звичайно, не можуть не давати позитивних передбачень на подальші перспективи України в ЄС. Тим не менш, Україна має докласти багато зусиль аби мати можливість повноцінно отримати членство в ЄС. Все ж, труднощі, викликані війною, мають великий вплив на можливості нашої держави. Основною проблемою може стати не тільки питання інвестиційної привабливості та відбудови, але і нестача людського ресурсу, демографічна ситуацію, що безперечно впливатиме на спроможність України відповідати нормам Євросоюзу. Тож Україні для вступу до ЄС, все ж, необхідно буде спочатку подолати низку перешкод, та стабілізувати роботу державних інституцій, аби мати можливість швидко та ефективно впроваджувати необхідні для вступу реформи. Наразі це зробити важко саме через зосередження основної маси роботи на військовому напрямку, адаптації до умов воєнного часу. Наразі більшість дій у напрямку

⁷⁸ Європейська правда. Мішель закликав ЄС підготуватись до розширення до 2030 року. Європейська правда. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/08/28/7168344/>.

євроінтеграції, все ж, спрямоване на стратегічне вирішення питань, що виникли внаслідок війни в Україні, на що ЄС, насправді також спирається, що впливає з усього вищенаведеного. Стратегічна співпраця Україна-ЄС наразі відбувається конкретно у напрямках фінансового залучення, ресурсного забезпечення, виокремлення стратегічних пріоритетів, протидії державі-агресору, та критично важливих завдань, поставлених окремими реформами. Україні важливо не зупинитись на такому форматі співпраці, важливо розвивати та розширювати його, аби запобігти процесу стагнації та «зависання» на етапі переговорів, не виконавши ніяких планів що би підготували інституції країни до вступу. В цьому плані, Україні має допомогти наявність Угоди про асоціацію, яка може слугувати подальшим планом для підготовки до вступу до ЄС та спонукати до руху, до дій, попри такий складний час. Основним випробуванням для України, у напрямку вступу до ЄС, все ж, може стати час. Так як для швидкого впровадження реформ, необхідний високий рівень залученості державних інституцій, якого наразі, як вже було зазначено вище, досягти не легко. Хоча, з іншого боку, швидке реагування Української сторони на рекомендації ЄС, все ж, дають надії на впровадження, як мінімум, критично необхідних реформ.

Все ж, так як ЄС також розпочинатиме реформування і процесу розширення і готуватиме інституції до нового розширення, є ймовірність прийняття України до ЄС у поступовому форматі, настільки, наскільки дозволить стан спроможності України, що в перспективі слугувало б певним стимулом і для української сторони. У випадку, якщо війна в Україні продовжуватиметься до 2030 року, скоріше за все, такий тип приєднання до ЄС буде найбільш імовірним. Якщо до 2030 року війна, все ж, завершиться, то приєднання України до ЄС може стати для неї рятівним кроком до ефективного процесу відбудови, та активної роботи у напрямку стабілізації внутрішніх процесів. Звичайно, такий розвиток подій можливо розглядати лише у випадку готовності українських державних інституцій вступати до ЄС. Хоча наразі рівень виконання Угоди є досить високим, а саме

оцінюється у 77%⁷⁹, Україні варто долати питання інституційної неефективності та неспроможності, адже саме цей чинник може завадити процесу вступу до ЄС. До того ж, Українській стороні варто приділяти увагу загальному питанню відбудови, залучення інвестицій та підготовки поствоєнного плану економічної стабілізації з урахуванням специфіки європейських норм, аби вже мати важіль впливу на усі побоювання європейських колег. Україні наразі важливо продовжувати активно діяти, надавати належну увагу впровадженню європейських норм, адаптації законодавства ЄС та розумінню функціонування України у європейському вимірі за різних сценаріїв, як в умовах війни, так і в умовах поствоєнного періоду. Така спрямованість та певна проактивність від України збільшує шанси на проведення ефективних переговорів про вступ, а згодом і на повноцінний вступ до ЄС. Звичайно, також вирішальним етапом має стати переговорний процес, участь у якому має приймати добре сформована, «сильна» команда, яка зможе бути гнучкою та знаходити компроміси.

Потенційним вступ України до ЄС буде нелегким не тільки у зв'язку з поствоєнними/воєнними перешкодами, а й у зв'язку із масштабами нашої держави та її впливу на внутрішні процеси в об'єднанні. Вступ такої великої країни радикально змінить розклад сил усередині ЄС, особливо в контексті розподілу бюджетних ресурсів та голосів при прийнятті рішень. Зокрема, через потужний аграрний сектор України деякі нинішні великі отримувачі сільськогосподарських дотацій з ЄС можуть перетворитися на донорів.

«На що вплине вступ? Найбільший розподіл бюджету йде по аграрній політиці. За їхніми підрахунками, якщо ми вступаємо, то такі країни, як Іспанія, Португалія, Польща, та ж Угорщина, які зараз є реципієнтами цієї всієї допомоги, вони стають донорами. Баланс дуже сильно змінюється» - виконавчий директор ГО «Український центр європейської політики» Любов Акуленко.⁸⁰

⁷⁹ Аналітика за роками | Пульс Угоди. Пульс Угоди. URL: <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/a/year/all>.

⁸⁰ Розширення ЄС: до 2030-го там може опинитися не тільки Україна. RFI. URL: <https://rfi.my/9zYa>.

ПІДСУМОК

Повномасштабна війна в Україні і справді стала випробуванням для євроінтеграційного напрямку роботи. Така реальність загострила потребу України в тіснішій інтеграції з ЄС та міжнародною спільнотою задля посилення безпеки та планування відбудовчих процесів. До того ж, воєнний стан створив численні виклики для впровадження необхідних реформ та адаптації законодавства до норм Євросоюзу. У роботі вдалося комплексно розглянути перспективи та виклики євроінтеграційного процесу України у воєнний період. Шляхом аналізу документів ЄС, українського законодавства, угод між сторонами та контент-аналізу виступів ключових фігур були виявлені основні бар'єри та рушійні процеси на шляху євроінтеграції воюючої держави.

Серед ключових викликів - необхідність термінового реформування державних інституцій, судової системи, боротьби з корупцією в умовах нестачі ресурсів та воєнних дій. Водночас, швидке реагування, залученість України у розвиток євроінтеграційного напрямку, здобуття статусу кандидата та підтримка з боку ЄС, безумовно, відкривають нові можливості для подальшої інтеграції як у сфері безпеки, економіки, енергетики, так і повного членства ЄС. Попри всі труднощі, Україна демонструє стійкість та здатність долати перешкоди та невпинно рухатися євроінтеграційним курсом, тож цей досвід лише посилює переконання, що виклики тимчасові, а євроінтеграція залишається стратегічним вектором розвитку для майбутнього процвітання держави. Таким чином, поточний воєнний стан створює багато викликів, але й відкриває нові можливості для євроінтеграції за умови зусиль з обох сторін та готовності до взаємних поступок.

У роботі було визначено основні підходи до концептуалізації поняття євроінтеграції та виокремлено ключові механізми її регулювання, такі як правове наближення, інституційна адаптація та імплементація *acquis communautaire*. До того ж, вдалося прослідкувати процес становлення євроінтеграційного курсу як зовнішньополітичної цілі України, а також

розглянути настрої громадян щодо такого становлення, які продемонстрували рівень підтримки суспільством становлення євроінтеграційного курсу. Також було здійснено оцінку ефективності виконання Україною завдань, визначених Угодою про асоціацію з ЄС, та ефективності проєктів співпраці з ЄС у період з 2014 по 2021 роки. Окрім того, виявлено ключові геополітичні виклики періоду 2022-2024 років, зокрема викликані повномасштабним вторгненням росії в Україну, та досліджено їхній вплив на розвиток євроінтеграційного курсу нашої держави. Визначено пріоритетні завдання євроінтеграційної політики в Україні в період від 2022 року до сьогодні, а також оцінено динаміку їх реалізації в умовах воєнного стану. Розглянуто потенціал та можливості подальшого розвитку України в напрямі євроінтеграції, враховуючи виклики, спричинені воєнною ситуацією, та перспективи, що відкриваються в рамках поглиблення співпраці з Європейським Союзом.

Отже, незважаючи на безпрецедентні виклики, з якими Україна зіштовхнулася через повномасштабну агресію росії, процес євроінтеграції зберігає пріоритетне значення для зовнішньої політики держави. Україна демонструє відданість євроінтеграційним прагненням та здатність просуватися на цьому шляху навіть в умовах війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Accession criteria (Copenhagen criteria). EUR-Lex-EU Law Portal. Access to European Union law. URL: <https://eur-lex.europa.eu/en/legal-content/glossary/accession-criteria-copenhagen-criteria.html>.
2. Chornobai O. Current state and prospects of ukrainian european integration. Visnik Nacional'nogo universitetu «Lvivska politehnika». Seria: Uridicni nauki. 2021. T. 8, № 29. С. 66–73. URL: <https://doi.org/10.23939/law2021.29.066> .
3. EU motto. European Union. URL: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/symbols/eu-motto_en
4. EUR-Lex-№12016M049. EUR-Lex-EU Law Portal. Access to European Union law. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/txt/?uri=celex:12016m049>.
5. European Parliament. (2018, June 18). The historical development of European integration. Fact sheets on the European Union. URL: [https://www.europarl.europa.eu/regdata/etudes/peri/2018/618969/ipol_peri\(2018\)618969_en.pdf](https://www.europarl.europa.eu/regdata/etudes/peri/2018/618969/ipol_peri(2018)618969_en.pdf)
6. Haas, E. (1976). Turbulent Fields and the Study of Regional Integration. International Organization, no. 30, pp. 170.
7. Opinion on Ukraine's application for membership of the European Union. European Neighbourhood Policy and Enlargement Negotiations. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/opinion-ukraines-application-membership-european-union_en.
8. Petrychenko E., Sydoruk A., Trichina A. Ukraine's European Integration in the Context of War. Foreign Affairs. 2022. С. 8–15. URL: [https://doi.org/10.46493/2663-2675.32\(6\).2022.8-15](https://doi.org/10.46493/2663-2675.32(6).2022.8-15) .
9. Presidency Conclusions. Copenhagen European Council - 21-22 June 1993. URL: https://www.europarl.europa.eu/enlargement/ec/pdf/cop_en.pdf.
10. Theories of European Integration. Civitas: Institute for the Study of Civil Society. URL: <https://www.civitas.org.uk/eu-facts/eu-overview/theories-of-european-integration/>

11. Ukraine Report 2023. European Neighbourhood Policy and Enlargement Negotiations. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/ukraine-report-2023_en.
12. Ukrinform. Євросоюз має бути готовим до розширення до 2030 року – Мішель. Укрінформ - актуальні новини України та світу. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3754127-evrosouz-mae-but-i-gotovim-do-rozsirennja-do-2030-roku-misel.html>.
13. Аналітика за роками. Пульс Угоди. URL: <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/a/year/all>.
14. Аналітична доповідь. Євроінтеграція в умовах війни: виклики та перспективи. Центр Разумкова. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2022/12/28/2022-matra-iv-kvartal-7.pdf>.
15. Астрід Пранге де Олівейра. Як держави Євросоюзу ставляться до розширення ЄС. DW. URL: <https://www.dw.com/uk/ak-derzavi-evrosouzu-stavlatsja-do-rozsirennja-es/a-67723628>.
16. Бредіхин А. В. Україна та Європейський Союз: ретроспектива розвитку відносин. Наука. Релігія. Суспільство. 2009. № 2. С. 7-12. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/29853/02-Bredikhin.pdf>
17. Величко О. Євромайдан. Історія та наслідки Революції гідності. URL: <https://znaki.fm/uk/events/yevromajdan/>.
18. Вісімдесят чотири відсотки українців підтримують вступ до ЄС, підтримка зростає - опитування. Європейська правда. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/02/28/7180660/>.
19. Вонсович, С. Концепт «євроінтеграція»: історико-політологічний дискурс. Науковий журнал «Політикус». DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2022-spec.5>
20. Євроінтеграція в умовах війни: виклики та перспективи. Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2022/12/28/2022-matra-iv-kvartal-7.pdf>.

- 21.Європейський Союз - European integration portal. European integration portal.
URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/european-union/>
- 22.ЄС за три роки: країна, якій вдалося. LB.ua. URL:
https://lb.ua/blog/oleksandr_vodennikov/583334_ies_tri_roki_kraina_yakiy_vd_alosya.html.
- 23.Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2019 рік. Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції. URL:
<https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/ar-aa-implementation-2019-4.pdf>
- 24.Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2021 рік. Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції. URL:
https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/euua_report_2021_ukr-2.pdf
- 25.Звіт про виконання угоди про асоціацію між Україною та європейським союзом за 2023 рік. Кабінет Міністрів України. URL:
https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/zvit-pro-vykonannia-ua-za-2023_UA_2.pdf.
- 26.Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у 2016 році. Урядовий офіс з питань європейської та євроатлантичної інтеграції. URL:
<https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/zviti-pro-vikonannya/zvit-pro-assotsiatsiyu-2016.pdf>.
- 27.Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у 2017 році. Урядовий офіс з питань європейської та євроатлантичної інтеграції. URL:
<https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/pro-vikonannya-ugodi-pro-asotsiatsiyu-mizh-ukrainoyu-ta-evropeyskim-soyuzom-za-2017-rik.pdf>

- 28.Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у 2018 році. Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/AA_report_UA.pdf
- 29.Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом 2015 - 2020. Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/zviti-pro-vikonannya/aa-implementation-report-2015-2020-ukr-final.pdf>
- 30.Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Вересень 2014 року - січень 2015 року. Урядовий офіс з питань європейської інтеграції. URL: [https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/zviti-pro-vikonannya/AA_impl_report_02_2015 GOEI.pdf](https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/zviti-pro-vikonannya/AA_impl_report_02_2015_GOEI.pdf)
- 31.Зобов'язання ЄС: оновлений статус виконання на 2024 рік. Інститут аналітики та адвокації. URL: <https://iaa.org.ua/articles/eu-commitments-updated-status-of-implementation-for-2024/>.
- 32.Історія становлення відносин Україна-ЄС. Центральне міжрегіональне управління Міністерства юстиції (м. Київ). URL: https://centraljust.gov.ua/ndd/european_integration/eu-ukraine_relations/istoriya-stanovlennya-vidnosin-ukraina-es. м
- 33.Капустянська І. Лідери країн ЄС ухвалили рішення про початок переговорів з Україною та Молдовою щодо вступу до Євросоюзу, - Шарль Мішель (відео). LB.ua. URL: https://lb.ua/world/2023/12/14/589040_lideri_krain_ies_uhvalili_rishennya_pro.html.
- 34.Константинов С. «Пастка-27»: Як у країнах Європи ставляться до прийому України у ЄС – дослідження ECFR. Зеркало недели | Дзеркало тижня | Mirror Weekly. URL: <https://zn.ua/ukr/europe/pastka-27-jak-u-krajinaх-jevropi-stavljatsja-do-prijomu-ukrajini-u-jes-doslidzhennja-ecfr.html>.

35. Мележик Т. Процедура вступу до ЄС: що потрібно про це знати. ТСН.ua. URL: <https://tsn.ua/ato/procedura-vstupu-do-yes-scho-potribno-pro-ce-znati-2040985.html>.
36. Між ЄС і Росією: невдачі на обох фронтах. Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва. URL: <https://dif.org.ua/article/mizh-es-i-rosieyu-nevdachi-na-obokh-frontakh>.
37. Оприлюднені опитувальник ЄС та надані Україною відповіді для набуття статусу кандидата в ЄС. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/oprilyudneni-opituvalnik-yes-ta-nadani-ukrayinoyu-vidpovidi-dlya-nabuttya-statusu-kandidata-v-yes>.
38. "Перемога, що додає сил". ЄС підтримав початок переговорів про членство України. BBC News Україна. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cg3dgvjz142o>.
39. Про Основні напрями зовнішньої політики України: Постанова Верхов. Ради України від 02.07.1993 р. № 3360-XII: станом на 20 лип. 2010 р. п.2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3360-12#Text>.
40. Ржеутська Л. Політичне шулерство. DW.com. URL: <https://www.dw.com/uk/політичне-шулерство-в-україні-як-спосіб-уникнути-відповідальності-за-корупцію/a-44215140>.
41. Розширення ЄС: до 2030-го там може опинитися не тільки Україна. RFI. URL: <https://rfi.my/9zYa>.
42. Саміт Україна - ЄС 19 грудня: побалакали та й годі. Головна - Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва. URL: <https://dif.org.ua/article/samit-ukraina-es-19-grudnya-pobalakali-ta-y-godi>.
43. Сидоржевський М. Орбан пропонує замінити переговори про членство Києва угодою. DW.com. URL: <https://www.dw.com/uk/orban-proponue-zaminiti-peregovori-pro-clenstvo-ukraini-v-es-ugodou/a-67604996>.

44. Сім вимог, які має виконати Україна, щоб ЄС не скасував її новий статус. Європейська правда. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/06/18/7141516/>.
45. Спільна стратегія Європейського Союзу щодо України, схвалена Європейською Радою 11 грудня 1999 року: Стратегія Європ. Союзу від 11.12.1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_492#Text .
46. Теорії європейської інтеграції. Civitas: Institute for the Study of Civil Society. URL: <https://www.civitas.org.uk/eu-facts/eu-overview/theories-of-european-integration/> .
47. У Пакеті щодо розширення 2023 року Єврокомісія рекомендувала розпочати переговори з Україною та Молдовою. EEAS. URL: <http://surl.li/tzxtk> .
48. Угода про асоціацію України з ЄС: заручник політичних процесів у країні. Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва. URL: <https://dif.org.ua/article/ugoda-pro-asotsiatsiyu-ukraini-z-es-zaruchnik-politichnikh-protsesiv-u-kraini-pererva-u-spravi-timoshenko-vlada-vzyala-chas-na-rozdumi>.
49. Україна на шляху до ЄС: реалії і перспективи. Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова. URL: https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188_2022_ukr_full.pdf.
50. Україна отримала статус кандидата на членство в ЄС. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-otrimala-status-kandidata-na-chlenstvo-v-yes#:~:text=>.
51. Україна та ЄС. EEAS. URL: https://www.eeas.europa.eu/ukraine/ukrayina-ta-yes_uk?s=232.
52. Українська правда. Європейці більш прихильні до вступу України в ЄС, ніж до інших кандидатів – опитування. Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2023/12/12/7432732/>.

- 53.Хрономаркери економічного розвитку незалежної України. ВУЕ. URL: https://vue.gov.ua/Хрономаркери_економічного_розвитку_незалежної_України .
- 54.Чотири нові концепції розширення ЄС: чи підходять вони Україні. Європейська правда. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2023/10/20/7171779/>
- 55.Ш. Мішель закликав ЄС підготуватись до розширення до 2030 року. Європейська правда. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/08/28/7168344/>.
- 56.Шейко Ю. Е-декларації активістів: градус невдоволення ЄС підвищується. DW.com. URL: <https://www.dw.com/uk/е-декларації-для-громадських-активістів-у-єс-роздратовані-невиконаною-обіцянкою/a-43106773>.
- 57.Шейко Ю. Що Україні вдалося досягнути на ювілейному саміті з ЄС. DW.com. URL: <https://www.dw.com/uk/що-україні-вдалося-досягнути-на-ювілейному-саміті-з-єс/a-44593143>.
- 58.Шкурат М. Є., Варламова М. Л. Тенденції розвитку євроінтеграційних процесів в Україні. Економіка і організація управління. 2020. № 2. С. 145-155. URL: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2020.2.12>
- 59.Шлях України до вступу до ЄС. Солідарність ЄС з Україною. URL: https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/ukraines-path-towards-eu-accession_uk.
- 60.Яким є євроінтеграційний календар України на 2024 рік. Європейська правда. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/12/24/7176167/>.

АНОТАЦІЯ

Бакалаврської роботи

Тема: Виклики та стратегічні перспективи українського процесу євроінтеграції.

Студент(ка): Кондратьєва Поліна Богданівна

Рік навчання, факультет: студентка 4-го року навчання, спеціальності 052 Політологія, Факультету соціальних наук та соціальних технологій.

Науковий керівник: Гнатюк М.М, професор, доктор політичних наук.

(вчений ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Рецензент: _____

(вчений ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Захищена “ ____ ” _____ 20__ р.

Короткий зміст роботи

Робота присвячена процесу євроінтеграції України, викликам та перспективам її євроінтеграційного курсу. У роботі розглянуто концептуальні засади поняття євроінтеграції та механізми її регулювання, що дозволяє краще зрозуміти сутність цього процесу. Також систематизуються ключові етапи євроінтеграційного шляху України в хронологічному порядку, починаючи від оцінки ролі України як учасника різноманітних програм та проектів співпраці з Європейським Союзом у 2014-2021 роках в рамках євроінтеграційного процесу до аналізу геополітичних викликів періоду 2022-2024 років та їх впливу на просування євроінтеграційного курсу України як держави, що перебуває у стані війни. У роботі визначено пріоритетні напрями та ключові завдання євроінтеграційної політики в Україні, оцінено динаміку виконання цих завдань та визначено потенціал та можливості подальшого розвитку України у євроінтеграційному напрямку з огляду на воєнний стан та супутні виклики.